

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ
ΣΤΟΝ ΔΡΟΜΟ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ
ΠΟΙΚΙΛΟΜΟΡΦΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ
ΕΚΘΕΣΗ:
ΕΛΛΑΔΑ

Συνεργαζόμενοι φορείς:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΣΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟΙΚΙΛΟΜΟΡΦΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ: ΕΛΛΑΔΑ

www.university-project.eu

Συγγραφείς: Μαρία-Έλλη Δουφεξή Καπλάνη, Θανάσης Θεοφιλόπουλος

Επιμέλεια: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Σχεδιασμός διαδικτυακής έρευνας: Μαρία-Έλλη Δουφεξή Καπλάνη

Κριτικός σχολιασμός: Δρ. Χριστίνα Ιωάννου

Εκδότης: Εργαστήριο ΜΕΘΕΞΗ - Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Μετάφραση από τα αγγλικά: Αθανάσιος Σαρρής

Προσαρμογή στην ελληνική γλώσσα: Θανάσης Θεοφιλόπουλος

ISBN: 978-618-81828-8-2

Έτος έκδοσης: 2022

Συντονίστρια έργου: Δρ. Χριστίνα Ιωάννου, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Γενική και επιστημονική εποπτεία έργου: Καθηγητής Γεράσιμος Καραμπελιάς, Τμήμα Κοινωνιολογίας,
Πάντειο Πανεπιστήμιο

Το έργο «Πανεπιστήμια στον δρόμο προς την Ποικιλομορφία - UniDiversity» χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Δικαιωμάτων, Ισότητας και Ιθαγένειας (2014 – 2020) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Funded by the Rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

Αυτή η έκδοση αναπτύχθηκε με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι συγγραφείς της έχουν την αποκλειστική ευθύνη για το περιεχόμενο της, το οποίο δεν αντικατοπτρίζει απαραίτητως τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν αποδέχεται καμία ευθύνη αναφορικά με τη χρήση των πληροφοριών που μπορεί να περιέχονται σε αυτή την έκδοση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μέρος Α: Αποτελέσματα έρευνας δευτερογενών πηγών	4
1. Η κατάσταση των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στο ελληνικό ακαδημαϊκό περιβάλλον	4
2. Εθνικό νομικό πλαίσιο και υποβολή αναφοράς	5
2.1 Γενικό νομικό πλαίσιο και επιλογές υποβολής αναφοράς	5
2.2 Νομικό πλαίσιο για το ακαδημαϊκό περιβάλλον και επιλογές υποβολής αναφοράς	6
2.2.1 Πειθαρχικά όργανα Πανεπιστημίων	6
2.2.2 Ο/Η Συνήγορος του/της φοιτητή-τριας	7
2.2.3 Η Επιτροπή Ισότητας των Φύλων	8
2.2.4 Ομάδες Προστασίας Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων (Ο.Π.Π.Ι)	8
2.3 Περίληψη	9
3. Πολιτικές και καλές πρακτικές	9
4. Χρήσιμες Επαφές	12
ΛΟΑΤΙ+ οργανώσεις	12
Εθνικός φορέας για την παρακολούθηση και εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης	14
Εθνική Υπηρεσία Κοινωνικής Υποστήριξης	14
Αστυνομικές Υπηρεσίες	14
Μέρος Β: Αποτελέσματα διαδικτυακής έρευνας	15
1. Μεθοδολογία	15
2. Κοινωνικό/δημογραφικό προφίλ των συμμετεχόντων ατόμων	15
3. Στάσεις, πεποιθήσεις και συμπεριφορές διακρίσεων, βάσει σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας και χαρακτηριστικών φύλου στο ακαδημαϊκό περιβάλλον	16
4. Τα επίπεδα ορατότητας των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων, των δικαιωμάτων τους, των ΛΟΑΤΙ+ ζητημάτων και εκπροσώπηση των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στο ακαδημαϊκό περιβάλλον	17
5. Χαρακτηριστικά περιστατικών διακρίσεων	19
6. Εκπαιδευτικές ανάγκες για κάθε ομάδα της ακαδημαϊκής κοινότητας	24
Μέρος Γ: Γενικά συμπεράσματα	27
Περιορισμοί	29
Αναφορές	30

ΜΕΡΟΣ Α: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΠΗΓΩΝ

1. Η κατάσταση των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στο ελληνικό ακαδημαϊκό περιβάλλον

Από τον Μάιο έως τον Ιούλιο του 2019, διεξήχθη από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η μεγαλύτερη έρευνα στην ιστορία της ΕΕ για τις αντιλήψεις και τις εμπειρίες των ΛΟΑΤΙ ατόμων – FRA (2020): συνολικά 139.799 συμμετέχοντες/-ουσες ηλικίας 15 ετών και άνω που αυτοχαρακτηρίζονται ως ΛΟΑΤΙ και ζουν στην ΕΕ ή τη Σερβία ή τη Βόρεια Μακεδονία συμμετείχαν σε αυτήν την έρευνα (FRA, 2020:7). Αν και η έρευνα δεν περιλαμβάνει δεδομένα ανά χώρα σχετικά με τις διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή/και χαρακτηριστικών φύλου σε ακαδημαϊκά περιβάλλοντα, (η έρευνα) δείχνει ότι, σε ολόκληρη την ΕΕ, περιστατικά διακρίσεων ή/και επιθέσεις κατά των ΛΟΑΤΙ ατόμων λαμβάνουν χώρα σε αυτά. Συνολικά, το 19% των ερωτηθέντων-εισών «αισθάνθηκαν ότι υπέστησαν διακρίσεις» από «προσωπικό σχολείου/πανεπιστημίου» λόγω του ότι «ήταν ΛΟΑΤΙ κατά τους τελευταίους 12 μήνες πριν από την έρευνα στην ΕΕ των 28» (FRA: 2020:34). Επιπλέον, το 9% των ερωτηθέντων-εισών που κλήθηκαν να περιγράψουν το «πιο πρόσφατο περιστατικό» «σωματικής ή σεξουαλικής επίθεσης» που είχαν βιώσει «κατά τα τελευταία πέντε χρόνια πριν από την έρευνα», είπε ότι ο/η δράστης ήταν «κάποιος/-α από το σχολείο ή το πανεπιστήμιο» (FRA, 2020:41). Γενικά, οι διακρίσεις κατά των ΛΟΑΤΙ «παραμένουν ένα σοβαρό ζήτημα σε ένα ευρύ φάσμα τομέων της ζωής στους οποίους επικεντρώθηκε η έρευνα», των πανεπιστημίων συμπεριλαμβανομένων (FRA, 2020:10).

Υπάρχουν επίσης σημαντικές ενδείξεις ότι οι διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή/και χαρακτηριστικών φύλων – και, γενικότερα, ομο/τρανς/αμφιφοβικές αντιλήψεις και συμπεριφορές – είναι παρούσες στο ελληνικό ακαδημαϊκό περιβάλλον. Αν και στις δύο πιο πρόσφατες ετήσιες εκθέσεις του/της Συνηγόρου του Πολίτη (2020; 2021) για την ίση μεταχείριση δεν περιλαμβάνονται αναφορές σχετικά με περιστατικά διακρίσεων κατά των ΛΟΑΤΙ σε ελληνικά ακαδημαϊκά περιβάλλοντα, σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο για την Κοινωνική αποδοχή των ΛΟΑΤΙ ανθρώπων στην ΕΕ [*The social acceptance of LGBTI people in the EU*] (European Commission, 2019), από τους/τις συμμετέχοντες-ουσες στην Ελλάδα που δήλωσαν ότι κατά τη διάρκεια «των τελευταίων 12 μηνών» είχαν «προσωπικά νιώσει εις βάρος τους διάκριση ή είχαν βιώσει παρενόχληση», το 5% είτε ότι αυτή η διάκριση ή παρενόχληση προήλθε από «προσωπικό σχολείου ή πανεπιστημίου» και ότι αυτό τους είχε συμβεί είτε «ως μαθητών-τριών είτε ως γονέων» (European Commission, 2019 Σεπτέμβριος:25).

Επιπλέον, το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (ΔΚΠΡΒ) - ένα δίκτυο φορέων της κοινωνίας των πολιτών για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την καταπολέμηση του ρατσισμού, το οποίο συντονίζεται από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα και στο οποίο συμμετέχει ο/η Συνήγορος του Πολίτη ως παρατηρητής - έχει πρόσφατα καταγράψει εγκλήματα μίσους κατά ΛΟΑΤΙ+ ατόμων σε ακαδημαϊκά περιβάλλοντα στη χώρα. Το 2019, σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του ΔΚΠΡΒ (2020:13), καταγράφηκαν 3 εγκλήματα μίσους που έλαβαν χώρα «σε σχολείο ή πανεπιστημιακό ίδρυμα». Πρόκειται για «ενδο-σχολικές ή ενδο-πανεπιστημιακές επιθέσεις» λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού «τόσο από συμμαθητές των θυμάτων όσο και από εκπαιδευτικούς» (Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, 2020:25). Επιπλέον, σύμφωνα με την ίδια έκθεση, «διεμφυλικά άτομα αντιμετωπίζουν μεγάλες προκλήσεις σε σχέση με την αποδοχή ή μη εντός του σχολικού ή πανεπιστημιακού περιβάλλοντος» (Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, 2020:27). Πρόκειται για προκλήσεις «για τις οποίες είναι υπεύθυνοι ακόμη και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, είτε ως δράστες, είτε λόγω της απροθυμίας τους να προστατεύσουν το θύμα» (Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, 2020:27). Το 2020 – παρά το γεγονός ότι τα ελληνικά πανεπιστήμια παρέμειναν κλειστά ή έκαναν διαδικτυακά μαθήματα σχεδόν όλο το χρόνο λόγω των περιοριστικών μέτρων για τον Covid-19 – τουλάχιστον άλλο ένα ομοφοβικό έγκλημα μίσους έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια ενός διαδικτυακού – λόγω των προαναφερθέντων περιορισμών – πανεπιστημιακού μαθήματος:

Από τα 30 περιστατικά κατά ΛΟΑΤΙ+, στα 14 περιστατικά στοχοποιήθηκαν τα θύματα λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού. (...) Μεταξύ των επιθέσεων που καταγράφηκαν, ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει σε περιστατικό ενδο-πανεπιστημιακής επίθεσης από συμφοιτητές του θύματος, κατά τη διάρκεια της τηλεκπαίδευσης. Οι δράστες κλείνοντας τις κάμερες επιτέθηκαν λεκτικά στο θύμα, χωρίς να δίνεται η δυνατότητα στην καθηγήτρια να εντοπίσει ποιοι φοιτητές βρίσκονταν πίσω από την επίθεση. (Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, 2021:39,41).

Αυτό δείχνει την πιθανότητα, ακόμη και εν μέσω των περιοριστικών μέτρων, όπου τα πανεπιστήμια μπορεί να λειτουργούσαν διαδικτυακά, να εξακολουθήσαν να συμβαίνουν εγκλήματα μίσους -συμπεριλαμβανομένων εκείνων κατά των ΛΟΑΤΙ+, τα οποία έλαβαν άλλες μορφές, π.χ. τη μορφή μιας ομο/τρανσ/αμφιφοβικής διαδικτυακής επίθεσης. Τέλος, η έλλειψη συμπερίληψης και η εχθρότητα προς τα ΛΟΑΤΙ άτομα σε ελληνικά ακαδημαϊκά περιβάλλοντα, μπορεί επίσης να λάβει τη μορφή διαρκώς διαδιδόμενων ξεπερασμένων πεποιθήσεων. Για παράδειγμα, η οργάνωση Colour Youth Κοινότητας LGBTQ Νέων Αθήνας (2020, 30 Ιανουαρίου) κατήγγειλε δημόσια ότι, μεταπτυχιακοί-ές φοιτητές-ήτριες Τμήματος Ψυχολογίας σε Ελληνικό Πανεπιστήμιο εξετάστηκαν (εξετάσεις εξαμήνου) στις 23 Ιανουαρίου 2020 με βάση απαρχαιωμένες και τρανσφοβικές πεποιθήσεις σύμφωνα με τις οποίες η τρανς κατάσταση είναι μια μορφή «διαταραχής».

2. Εθνικό νομικό πλαίσιο και υποβολή αναφοράς

2.1 Γενικό νομικό πλαίσιο και επιλογές υποβολής αναφοράς

Ενώ έχουν γίνει - πολύ πρόσφατα - θετικά βήματα στο νομικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους, της ρητορικής μίσους και των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή/και χαρακτηριστικών φύλου, υπάρχει περιθώριο - και ανάγκη - για βελτίωση.

Σύμφωνα με τον Νόμο 927/1979 - όπως αυτός τροποποιήθηκε αρχικά από τον Νόμο 4285/2014 - φυλάκιση και πρόστιμα έως και 20.000 ευρώ μπορεί να επιβληθούν σε οποιοδήποτε άτομο το οποίο «με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, υποκινεί, προκαλεί, διεγείρει ή προτρέπει σε πράξεις ή ενέργειες που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση (...) το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου», αλλά μόνο εάν μια τέτοια υποκίνηση κ.λπ. λαμβάνει χώρα «κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων». Με άλλα λόγια, η ρητορική μίσους κατά των ΛΟΑΤΙ+ ανθρώπων τιμωρείται μόνο υπό συγκεκριμένες συνθήκες. Το 2017, ψηφίστηκε ο Νόμος 4491/2017 για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου. Σύμφωνα με το άρθρο 7 του νόμου αυτού, ο νόμος 927/1979 τροποποιήθηκε εκ νέου, προκειμένου να συμπεριληφθούν τα χαρακτηριστικά φύλου στους προστατευόμενους λόγους.

Σύμφωνα με το άρθρο 21 του Ν. 4356/2015 σχετικά με το άρθρο 81Α του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα, κάθε αξιόποινη πράξη με κίνητρο την προκατάληψη έναντι του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας ή/και των χαρακτηριστικών φύλου του θύματος, τιμωρείται με αυστηρότερες ποινές (φυλάκιση) σε σύγκριση με ποινές που επιβάλλονται για τις ίδιες πράξεις, όταν διαπράττονται χωρίς το κίνητρο της προκατάληψης. Το 2019, ο «νέος» ελληνικός Ποινικός Κώδικας κυρώθηκε με το Νόμο 4619/2019. Σύμφωνα με το άρθρο 82Α του νέου ελληνικού Ποινικού Κώδικα, επιβάλλονται αυστηρότερες ποινές (φυλάκιση) σε άτομα που έχουν διαπράξει εγκλήματα μίσους βάσει του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας ή/και των χαρακτηριστικών φύλου του θύματος σε σύγκριση με τις ποινές που μπορεί να επιβληθούν για τις ίδιες αξιόποινες πράξεις αλλά χωρίς το κίνητρο της προκατάληψης. Ωστόσο, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο του νέου Ποινικού Κώδικα, οι ποινές που επιβάλλονται για εγκληματικές πράξεις με κίνητρο προκατάληψης είναι λιγότερο αυστηρές από εκείνες που

επιβάλλονταν με βάση τις διατάξεις του προηγούμενου Ποινικού Κώδικα. Επιπλέον, καταργήθηκε το Άρθρο 361B του προηγούμενου Ποινικού Κώδικα, που απαγόρευε τις ενέργειες αποκλεισμού από μόνων από αγαθά ή υπηρεσίες (ή την αναγγελία τέτοιου αποκλεισμού) λόγω του σεξ. προσανατολισμού, της ταυτότητας ή των χαρακτηριστικών του φύλου τους.

Το 2016 ψηφίστηκε ο νόμος 4443/2016 για την ίση μεταχείριση (και άλλες διατάξεις). Σύμφωνα με αυτόν τον νόμο, απαγορεύεται η διάκριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή/και χαρακτηριστικών φύλου - μεταξύ άλλων - στον τομέα της απασχόλησης, καθώς και «κατά τη συναλλακτική διάθεση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών στο κοινό». Ο νόμος περιλαμβάνει επίσης ρητή αναφορά σε «νομιζόμενα χαρακτηριστικά» του θύματος: αυτό σημαίνει ότι δεν έχει σημασία αν ένα άτομο που υφίσταται διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή/και χαρακτηριστικών φύλου είναι «όντως» ΛΟΑΤΙ+ ή όχι – σημασία έχει το κίνητρο του δράστη. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού, παρέχεται επίσης στο θύμα προστασία έναντι αντίμετρων. Από την άλλη, αυτός ο νόμος έχει ένα σημαντικό κενό: δεν υπάρχει ρητή αναφορά στον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα ή/και τα χαρακτηριστικά φύλου ως προστατευόμενα χαρακτηριστικά στην κοινωνική προστασία, τις κοινωνικές παροχές, τις φορολογικές ελαφρύνσεις, την εκπαίδευση και τη στέγαση.

Ο/Η Συνήγορος του Πολίτη είναι, σύμφωνα με τους Νόμους 3896/2010 και 4443/2016 - «φορέας για την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής, στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως» - μεταξύ άλλων χαρακτηριστικών – «σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου» (Συνήγορος του Πολίτη, χ.χ.α). Ο/Η Συνήγορος του Πολίτη «είναι αρμόδιος για υποθέσεις που αφορούν στις υπηρεσίες (...) νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (νπδδ), όπως (...) πανεπιστήμια» (Συνήγορος του Πολίτη, χ.χ.β). Ένα άτομο που έχει υποστεί διακρίσεις και θέλει να υποβάλει επίσημη αναφορά στο/στη Συνήγορο του Πολίτη, μπορεί να υποβάλει την αναφορά του ηλεκτρονικά μέσω μιας φόρμας αναφοράς διαθέσιμης στον ιστότοπο του/της Συνηγόρου του Πολίτη ή να επισκεφθεί τα γραφεία της Αρχής ή να στείλει την αναφορά του ταχυδρομικώς.

Τα θύματα ομο/τρανσ/αμφιφοβικών εγκλημάτων μίσους που θέλουν να καταγγείλουν επίσημα ένα περιστατικό, μπορούν να επικοινωνήσουν με την Υπηρεσία Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ.) μέσω της ειδικής τηλεφωνικής γραμμής 11414, η οποία λειτουργεί 24 ώρες την ημέρα όλο το χρόνο ή μέσω μιας ηλεκτρονικής φόρμας αναφοράς που είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο της ΕΛ.ΑΣ. Σε περίπτωση που ένα έγκλημα μίσους έλαβε χώρα διαδικτυακά, τότε η υπηρεσία συνεργάζεται με τη Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της ΕΛ.ΑΣ..

Εάν – για οποιονδήποτε λόγο – τα θύματα δεν επιθυμούν να υποβάλουν επίσημη αναφορά, αλλά εξακολουθούν να θέλουν να καταγραφεί η εμπειρία τους, μπορούν να επικοινωνήσουν με μια από τις ΛΟΑΤΙ+ οργανώσεις που είναι μέλη του ΔΚΠΡΒ. Τα μέλη αυτού του Δικτύου χρησιμοποιούν μια κοινή φόρμα καταγραφής, συλλέγοντας δεδομένα τόσο για στατιστικούς λόγους, όσο και για λόγους ευαισθητοποίησης και συνηγορίας. Η διαδικασία είναι εντελώς ανώνυμη και πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια μιας προγραμματισμένης προσωπικής συνάντησης μεταξύ του μέλους του προσωπικού που συλλέγει τα δεδομένα και του ΛΟΑΤΙ+ θύματος εγκλήματος μίσους.

2.2 Νομικό πλαίσιο για το ακαδημαϊκό περιβάλλον και επιλογές υποβολής αναφοράς

2.2.1 Πειθαρχικά όργανα Πανεπιστημίων

Σύμφωνα με το Άρθρο 8 του Ν. 4485/2017 εγκρίνεται ο «Εσωτερικός Κανονισμός» του κάθε Α.Ε.Ι., «με απόφαση της Συγκλήτου [του Πανεπιστημίου], που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Πρύτανη και γνώμη του Πρυτανικού Συμβουλίου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως». Με αυτόν τον Κανονισμό καθορίζονται - μεταξύ άλλων - «τα πειθαρχικά παραπτώματα, οι ποινές, τα αρμόδια όργανα για τον έλεγχο της τήρησης

των θεσπισμένων κανόνων από τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας» - πλην των μελών του Διδακτικού και Επιστημονικού Προσωπικού (Δ.Ε.Π.), του Ειδικού Επιστημονικού Προσωπικού (Ε.Ε.Π.), του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (Ε.Δ.Ι.Π.), του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (Ε.Τ.Ε.Π.) και του διοικητικού προσωπικού - καθώς και οι «ειδικότερες αρμοδιότητες» των παραπάνω οργάνων «και η πειθαρχική διαδικασία». Το Πειθαρχικό Συμβούλιο των μελών Δ.Ε.Π. ή Ε.Π. των Πανεπιστημίων – σύμφωνα με το Άρθρο 5 του Προεδρικού Διατάγματος 160/2008 – αποτελείται από τους Προέδρους «του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου», τον «Αντιπρύτανη Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Προσωπικού» και έναν (1) «Πρύτανη ή Πρόεδρο άλλου Α.Ε.Ι. της χώρας» οριζόμενο «με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων». Σύμφωνα με το Άρθρο 6 του ίδιου Π.Δ., σε κάθε Α.Ε.Ι. λειτουργεί Πειθαρχικό Συμβούλιο για πειθαρχικά παραπτώματα που διαπράττονται από το λοιπό προσωπικό, το οποίο αποτελείται από έναν «Πρόεδρο Εφετών Διοικητικών Δικαστηρίων του Διοικητικού Εφετείου» που έχει την έδρα του στην περιφέρεια του Α.Ε.Ι., «τον Πρύτανη ή Πρόεδρο και τους Αντιπρυτάνεις ή Αντιπροέδρους» (του Α.Ε.Ι.), «τους Κοσμήτορες ή τους Διευθυντές των Σχολών του Α.Ε.Ι.» και, τέλος, «δύο (2) μέλη Δ.Ε.Π. ή Ε.Π.» που κατέχουν τη βαθμίδα του καθηγητή, του αναπληρωτή καθηγητή ή του επίκουρου καθηγητή.

Σε περίπτωση που ένας/μία φοιτητής-τρια διαπράξει πειθαρχικό παράπτωμα, τότε - σύμφωνα με το Άρθρο 25 του Ν. 4777/2021 – αρμόδια «πειθαρχικά όργανα είναι ο πρύτανης, ο αρμόδιος αντιπρύτανης, ο πρόεδρος του τμήματος, ο κοσμήτορας της σχολής σε περιπτώσεις μονοτμηματικών σχολών, οι αναπληρωτές τους και το Πειθαρχικό Συμβούλιο Φοιτητών». Σύμφωνα με το Άρθρο 23 του ίδιου Νόμου, τα παραπτώματα αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν – εκτός από τη «λογοκλοπή», την καταστροφή της περιουσίας του πανεπιστημίου, κινητής ή ακίνητης, τη χρήση ή διακίνηση «απαγορευμένων ουσιών» [ναρκωτικά] κ.λπ. – την τέλεση «οποιοδήποτε πλημμελήματος ή κακουργήματος εφόσον συνδέεται με τη φοιτητική ιδιότητα». Περαιτέρω, σύμφωνα με το Άρθρο 32, είναι δυνατή η πρόβλεψη και άλλων πειθαρχικών παραπτωμάτων με βάση τον Εσωτερικό Κανονισμό του Α.Ε.Ι. καθώς και πρόσθετες διατάξεις σχετικά με τη ρύθμιση «της πειθαρχικής ανάκρισης και διαδικασίας».

Στις προαναφερθείσες διατάξεις δεν περιλαμβάνεται καμία ρητή αναφορά σε διακρίσεις οποιουδήποτε είδους, ενώ εναπόκειται σε κάθε Α.Ε.Ι. (τη Σύγκλητό του) να αποφασίσει εάν θα συμπεριληφθούν ή όχι πρόσθετα παραπτώματα καθώς και οι αντίστοιχες ποινές και ελεγκτικά όργανα σύμφωνα με τον Εσωτερικό Κανονισμό.

2.2.2 Ο/Η Συνήγορος του/της φοιτητή-τριας

Το 2011 ιδρύθηκε ο/η Συνήγορος του/της φοιτητή-ήτριας. Σύμφωνα με το Άρθρο 55 του Ν. 4009/2011, κάθε πανεπιστήμιο συνιστά «αυτοτελές γραφείο με την επωνυμία "Συνήγορος του φοιτητή"». Οι σκοποί του/της Συνηγόρου του/της φοιτητή-τριας είναι η «διαμεσολάβηση μεταξύ φοιτητών και καθηγητών ή διοικητικών υπηρεσιών του ιδρύματος», η «τήρηση της νομιμότητας στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής ελευθερίας», η «αντιμετώπιση φαινομένων κακοδιοίκησης» και, η «διαφύλαξη της εύρυθμης λειτουργίας του [ακαδημαϊκού] ιδρύματος».

Αναλυτικότερα, ο/η Συνήγορος του/της φοιτητή-ήτριας, «διερευνά υποθέσεις, αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από αναφορά φοιτητή, και διαμεσολαβεί στα αρμόδια όργανα του ιδρύματος για την επίλυσή τους». Ο/Η Συνήγορος του/της φοιτητή-ήτριας «μπορεί να ζητά από τις υπηρεσίες του ιδρύματος κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο για την υπόθεση, να εξετάζει πρόσωπα, να ενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη». Σε περίπτωση που ο/η Συνήγορος του/της φοιτητή-ήτριας «διαπιστώσει ότι σε συγκεκριμένη υπόθεση δεν τηρείται η νομιμότητα, ότι παρατηρούνται φαινόμενα κακοδιοίκησης ή διαταράσσεται η εύρυθμη λειτουργία του ιδρύματος», τότε «συντάσσει πόρισμα το οποίο γνωστοποιεί στον καθηγητή τον οποίο αφορά ή την αρμόδια διοικητική υπηρεσία και το φοιτητή που υπέβαλε την αναφορά, και διαμεσολαβεί με κάθε πρόσφορο τρόπο για την επίλυση του προβλήματος». Σε περίπτωση που κρίνει ότι «υπάρχουν ενδείξεις για την τέλεση πειθαρχικού παραπτώματος», τότε «διαβιβάζει την υπόθεση στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο». Ο/Η Συνήγορος του/

της φοιτητή-ήτριας και επικεφαλής αυτού του γραφείου «μπορεί να είναι καθηγητής ή ομότιμος καθηγητής του ιδρύματος και ορίζεται από το Συμβούλιο του ιδρύματος».

Και πάλι, δεν υπάρχουν ρητές αναφορές σε διακρίσεις οποιουδήποτε είδους στις προαναφερθείσες διατάξεις. Τέτοιες περιπτώσεις μπορεί να εμπίπτουν στην προαναφερθείσα «αντιμετώπιση φαινομένων κακοδιοίκησης» ή/και «τη διαφύλαξη της εύρυθμης λειτουργίας του ιδρύματος»· ωστόσο, το νομικό πλαίσιο δεν είναι σαφές.

2.2.3 Η Επιτροπή Ισότητας των Φύλων

Μια αρκετά πρόσφατη εξέλιξη ήταν η θεσμοθέτηση των Επιτροπών Ισότητας των Φύλων (Ε.Ι.Φ.). Σύμφωνα με το Άρθρο 33 του Νόμου 4589/2019 που ψηφίστηκε το 2019, σε κάθε Πανεπιστήμιο συγκροτείται Επιτροπή Ισότητας των Φύλων, μετά από σχετική απόφαση της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου.

Τα μέλη της δεν λαμβάνουν μισθό και η θητεία τους διαρκεί 3 χρόνια. Τα μέλη αυτά επιλέγονται «από τριμελή επιτροπή που συγκροτεί η Σύγκλητος, η οποία συντάσσει πίνακα κατάταξης [των υποψηφίων] και τον υποβάλλει ως εισήγηση στη Σύγκλητο» ξανά. Ένα από τα κύρια καθήκοντα και αρμοδιότητες της Επιτροπής είναι να παρέχει υπηρεσίες διαμεσολάβησης «σε περιπτώσεις καταγγελιών για διακριτική μεταχείριση ή παρενοχλητική συμπεριφορά» και να «παρέχει συνδρομή προς θύματα διακρίσεων όταν καταγγέλλουν διακριτική μεταχείριση».

Τα υπόλοιπα καθήκοντα και αρμοδιότητες της Επιτροπής είναι: να εκπονεί «σχέδια δράσης για την προώθηση και διασφάλιση της ουσιαστικής ισότητας στις εκπαιδευτικές, ερευνητικές και διοικητικές διαδικασίες» του Πανεπιστημίου, να εισηγείται «μέτρα για την προώθηση της ισότητας και την καταπολέμηση του σεξισμού», να παρέχει ενημέρωση και επιμόρφωση στα «μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας σε θέματα σχετικά με το φύλο και την ισότητα», να προωθεί την εισαγωγή μεταπτυχιακών προγραμμάτων «που εστιάζουν στη μελέτη του φύλου», τη διενέργεια «σεμιναρίων και διαλέξεων που εστιάζουν στη μελέτη του φύλου» καθώς και «μελετών και ερευνών σχετικά με θέματα που σχετίζονται με το πεδίο της αρμοδιότητάς της». Τέλος, θέματα που έχουν να κάνουν με την υποστήριξη ατόμων - τα οποία υπέστησαν διακριτική μεταχείριση - από την Επιτροπή, ρυθμίζονται σύμφωνα με τον Εσωτερικό Κανονισμό κάθε Πανεπιστημίου.

Αν και αυτή η εξέλιξη είναι ευπρόσδεκτη - ιδιαίτερα στην καταπολέμηση της έμφυλης βίας, των διακρίσεων λόγω φύλου και του σεξισμού - ο Νόμος δεν περιλαμβάνει καμία συγκεκριμένη διάταξη που στοχεύει ρητά στα ΛΟΑΤΙ+ άτομα τα οποία εργάζονται ή σπουδάζουν σε πανεπιστήμια. Επίσης, δεν περιλαμβάνονται ούτε έστω πιο γενικές αναφορές σε ΛΟΑΤΙ+ άτομα. Δεδομένου ότι τέτοιες Επιτροπές έχουν μόλις συσταθεί σε πολλά ελληνικά πανεπιστήμια, ο χρόνος θα δείξει εάν οι Επιτροπές - ή τουλάχιστον ορισμένες από αυτές - θα επιδιώξουν ή όχι να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και τις ομάδες-στόχους των δράσεών τους, σχεδιάζοντας, οργανώνοντας ή/και προτείνοντας δραστηριότητες που αφορούν συγκεκριμένα στα ΛΟΑΤΙ+ άτομα, π.χ. η πρόληψη και καταπολέμηση της ομοφοβίας/τρανσφοβίας/αμφιφοβίας, αν θα επιδιώξουν να υποστηρίξουν την έρευνα πάνω σε ΛΟΑΤΙ+ ζητήματα και να προωθήσουν τη δημιουργία ενός ασφαλούς και συμπεριληπτικού ακαδημαϊκού περιβάλλοντος για όλα τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας ανεξάρτητα από τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα ή/και τα χαρακτηριστικά του φύλου τους.

2.2.4 Ομάδες Προστασίας Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων (Ο.Π.Π.Ι)

Το 2021 ιδρύθηκαν ειδικές αστυνομικές δυνάμεις για την ασφάλεια των πανεπιστημίων και του προσωπικού τους. Σύμφωνα με το Άρθρο 18 του Νόμου 4777/2021, «το προσωπικό των Ομάδων Προστασίας Πανεπιστημιακών

Ιδρυμάτων (Ο.Π.Π.Ι.) συνεργάζεται με τον πρότανη ή τον αρμόδιο αντιπρότανη, καθώς και με τις αρμόδιες υπηρεσίες και όργανα του [ακαδημαϊκού] ιδρύματος».

Η αποστολή αυτών των αστυνομικών ομάδων «είναι η προστασία και ασφάλεια» τόσο των προσώπων «που βρίσκονται στους χώρους των Α.Ε.Ι.» όσο και των «υποδομών» των Α.Ε.Ι.. Πιο αναλυτικά, αυτές οι ομάδες είναι υπεύθυνες για: την πρόληψη της τέλεσης και την αντιμετώπιση «κάθε αξιόποινης πράξης εντός των χώρων των Α.Ε.Ι.», τη λειτουργία «των Κέντρων Ελέγχου και Λήψης Σημάτων και Εικόνων» (κάμερες ασφαλείας) μαζί με το προσωπικό του πανεπιστημίου και «την πραγματοποίηση περιπολιών». Το προσωπικό των ομάδων αυτών δεν φέρει πυροβόλα όπλα και συνεργάζεται «με τις αρμόδιες αρχές και υπηρεσίες» ασκώντας παράλληλα «όλες τις κατά νόμο αρμοδιότητες σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 3 του ν. 4485/2017 (Α' 114)», δηλαδή την αστυνομία.

2.3 Περίληψη

Σε περίπτωση που ένας/μία φοιτητής-ήτρια υποστεί διακριτική μεταχείριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή/και χαρακτηριστικών φύλου σε πανεπιστήμιο από μέλος του διδακτικού, επιστημονικού, ερευνητικού ή διοικητικού προσωπικού, μπορεί να επικοινωνήσει με τον/τη Συνήγορο του/της φοιτητή-ήτριας ή/και με την Επιτροπή Ισότητας των Φύλων· ωστόσο, δεν υπάρχει καμία σχετική ειδική, ρητή διάταξη που να περιγράφει τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητές τους ως προς αυτό το ζήτημα. Σε περίπτωση που ο/η δράστης ενός περιστατικού ομο/τρανσ/αμφιφοβικής διακριτικής μεταχείρισης ή ομο/τρανσ/αμφιφοβικού εγκλήματος μίσους που διαπράχθηκε σε πανεπιστήμιο, ήταν μέλος-η του διδακτικού, επιστημονικού, ερευνητικού ή διοικητικού προσωπικού ή άλλος-η φοιτητής-ήτρια, το θύμα, εφόσον είναι φοιτητής-ήτρια, μπορεί να υποβάλει αναφορά και στο αντίστοιχο Πειθαρχικό Συμβούλιο. Επιπλέον, σε περίπτωση ομο/τρανσ/αμφιφοβικού εγκλήματος που διαπράχθηκε σε πανεπιστήμιο και ανεξάρτητα από τη θέση ή τον ρόλο του/της δράστη, οι ειδικές αστυνομικές δυνάμεις του πανεπιστημίου - και γενικά η αστυνομία - υποχρεούνται να προστατεύσουν τον/την φοιτητή-τρια που υπήρξε θύμα, να λάβουν την αναφορά του/της και να συλλάβουν τον/τη δράστη.

Τέλος, σε περίπτωση που μέλος του διδακτικού, επιστημονικού, ερευνητικού και διοικητικού προσωπικού υφίσταται ομο/τρανσ/αμφιφοβική διακριτική μεταχείριση ή/και είναι θύμα ομο/τρανσ/αμφιφοβικού εγκλήματος μίσους σε πανεπιστήμιο και ο/η/οι δράστης-ες είναι επίσης μέλος-η του διδακτικού, επιστημονικού, ερευνητικού ή διοικητικού προσωπικού ή φοιτητής-ήτρια, το θύμα μπορεί επίσης να υποβάλει αναφορά στην Ε.Ι.Φ. ή/και στο αντίστοιχο Πειθαρχικό Συμβούλιο. Όπως και στην περίπτωση των φοιτητών-τριών, τα μέλη του διδακτικού, επιστημονικού, ερευνητικού ή διοικητικού προσωπικού που είναι θύματα ομο/τρανσ/αμφιφοβικών εγκλημάτων μίσους σε ένα πανεπιστήμιο, μπορούν να απαιτήσουν την προστασία και την παρέμβαση των ειδικών πανεπιστημιακών αστυ-νομικών δυνάμεων - ή της αστυνομίας γενικότερα - ανεξάρτητα από τον ρόλο/θέση του/της δράστη.

3. Πολιτικές και καλές πρακτικές

Ήταν Μάρτιος του 2019, όταν το πρώτο πανεπιστημιακό μάθημα που επικεντρώνεται κυρίως σε ΛΟΑΤΙ+ θέματα εισήχθη στο πρόγραμμα σπουδών ενός Πανεπιστημιακού Τμήματος στη χώρα (Orlando LGBT+ Ψυχική υγεία χωρίς στίγμα, 2019 Μάρτιος 6). Ο τίτλος του - μη υποχρεωτικού - μαθήματος είναι «Έμφυλες Ταυτότητες και Σεξουαλικός Προσανατολισμός» και διδάσκεται στο τελευταίο εξάμηνο του προπτυχιακού προγράμματος του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (Orlando LGBT+ Ψυχική υγεία χωρίς στίγμα, 2019 Μάρτιος 6; Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής – Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, χ.χ.).

Το μάθημα καλύπτει τα ακόλουθα θέματα:

1. Ιστορική αναδρομή και βασικές έννοιες της σεξουαλικότητας και του φύλου.
2. Θεωρητικές προσεγγίσεις της σεξουαλικότητας και του φύλου: το βιολογικό/ουσιολογικό μοντέλο
3. Θεωρητικές προσεγγίσεις της σεξουαλικότητας και του φύλου: κοινωνικός κονστρουκτιβισμός/ μεταδομισμός
4. Διερευνώντας το κοινωνικό υπέδαφος της βίας: Σεξισμός, Πατριαρχία, Ετεροκανονικότητα, Ετεροσεξισμός, ομοφοβία και τρανσφοβία
5. Εκφάνσεις των διακρίσεων: υγεία, εργασία, σχολείο,
6. Έμφυλη βία: βιασμός, κουλτούρα του βιασμού, σεξουαλικές επιθέσεις. Η έννοια της συναίνεσης
7. Σχολείο: σεξουαλική εκπαίδευση, εκφοβισμός, συμπεριληπτική εκπαίδευση, καλές πρακτικές
8. Ψυχολογικές διεργασίες: απόκτηση ταυτότητας, coming out, εσωτερίκευση της καταπίεσης, συνέπειες της βίας, του τραύματος και της απόρριψης στα ΛΟΑΤΚΙ άτομα και στις γυναίκες
9. Υγεία: διακρίσεις στον χώρο της, σχεδιασμός προγραμμάτων πρόληψης και παρέμβασης. Οροθετικά άτομα και στιγματισμός.
10. Εργασία στο σεξ. Νομικό πλαίσιο και ψυχοκοινωνική στήριξη των sexworkers. Διαφορά trafficking και sex working (Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής – Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, χ.χ.).

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020, το Τμήμα Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου προσέφερε ένα - επίσης μη υποχρεωτικό - μάθημα για την ταυτότητα του φύλου (Πάντειο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Ψυχολογίας, χ.χ.). Το μάθημα καλύπτει «σύγχρονες προσεγγίσεις στην κατανόηση του φύλου και της σεξουαλικότητας, της κοινωνικής συνδιαμόρφωσής τους και των συνεπειών τους για το κοινωνικό σώμα και την ατομικότητα.» (Κορδούτης, χ.χ.). Οι σημειώσεις για τους/τις φοιτητές-τριες αυτού του μαθήματος έχουν ετοιμαστεί από επιστήμονες της ΛΟΑΤΙ+ οργάνωσης Orlando LGBT+ Ψυχική Υγεία χωρίς Στίγμα (Παπαθανασίου & Χρηστίδη, 2019).

Όμως, γενικά, τα ΛΟΑΤΙ+ θέματα συνήθως εξετάζονται - όταν και αν εξετάζονται - στο πλαίσιο μαθημάτων που σχετίζονται με το φύλο, όπως αυτά που αποτελούν μέρος των προγραμμάτων σπουδών σε κάποια από τα προπτυχιακά ή μεταπτυχιακά προγράμματα των ελληνικών Πανεπιστημίων, π.χ. Πάντειο Πανεπιστήμιο ή Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα ελληνικά πανεπιστήμια έχουν φιλοξενήσει εκδηλώσεις εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με ΛΟΑΤΙ+ ζητήματα, οργανωμένες από ΛΟΑΤΙ+ φορείς.

Ένα καλό παράδειγμα αποτελούν οι ενημερωτικές δράσεις και τα εκπαιδευτικά εργαστήρια με αντικείμενο τα εγκλήματα μίσους και τις διακρίσεις κατά των ΛΟΑΤΙ+ ανθρώπων που διοργανώθηκαν από την Colour Youth Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας και φιλοξενήθηκαν από την Ιατρική Σχολή Αθηνών (Colour Youth Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας, 2015 Νοέμβριος 6), τη Νομική Σχολή Αθηνών (Colour Youth Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας, 2015 Νοέμβριος 25), το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας στην Αθήνα (Colour Youth Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας, 2015 Μάιος 20) και το Πάντειο Πανεπιστήμιο (Proud Press, 2015 Απρίλιος 1). Το Τμήμα Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου μαζί με την Εταιρεία Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ψυχικής Υγείας (ΕΠΑΨΥ) διοργάνωσαν επίσης ημερίδα (2017) με θέμα «Συνηγορία και Ενδυνάμωση σε ΛΟΑΤΙ+ άτομα» (*Ψυχο-γραφήματα*, 2017 Μάιος 1). Ο κύριος στόχος της ημερίδας - στην οποία έλαβαν επίσης μέρος ΛΟΑΤΙ+ οργανώσεις - ήταν η ανάδειξη «της σημασίας της συνηγορίας και της ενδυνάμωσης των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων (...) διαμορφώνοντας μια συμπεριληπτική και χωρίς διακρίσεις κουλτούρα στους νέους επαγγελματίες ψυχικής υγείας» (*Ψυχο-γραφήματα*, 2017 Μάιος 1).

Οι φοιτητικές οργανώσεις ή πρωτοβουλίες φοιτητών πανεπιστημίου δίνουν χώρο και χρόνο σε ΛΟΑΤΙ+ ακτιβιστές-ίστριες ή/και ζητήματα. Για παράδειγμα, το TEDx Panteion University, «μια πρωτοβουλία φοιτητών και αποφοίτων των διαφόρων τμημάτων του Παντείου Πανεπιστημίου» και «ένα μη κερδοσκοπικό έργο που επικεντρώνεται στη διάδοση καινοτόμων ιδεών μέσω της συμμετοχής των φοιτητών» το οποίο «διεξάγεται υπό την

αιγίδα του Παντείου Πανεπιστημίου» (TEDx Panteion University, χ.χ.), κάλεσε έναν γνωστό και δραστήριο νεαρό ακτιβιστή για τα δικαιώματα των τρανς, προκειμένου να μιλήσει με θέμα «Οι ειδικοί ψυχικής υγείας αντιμετωπίζουν τα ΛΟΑΤΚΙ ζητήματα» (TEDx Talks, 2019 Νοέμβριος 7).

Ένα άλλο παράδειγμα είναι αυτό της Ελληνικής Επιτροπής Διεθνών Σχέσεων & Ανταλλαγών Φοιτητών Ιατρικής (HeIMSiC), η οποία μέσω της «Μόνιμης Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα & την Ειρήνη», στοχεύει στο

να εκπαιδεύσει φοιτητές ιατρικής σε μεθόδους προσέγγισης που βασίζονται στα ανθρώπινα δικαιώματα και να τους κινητοποιήσει, ώστε να ευαισθητοποιήσουν τους εαυτούς τους καθώς και την κοινωνία όσον αφορά τις διακρίσεις, την πρόσβαση στην υγεία και τους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν την υγεία», ενώ «ο απώτερος στόχος είναι η προώθηση της ίσης πρόσβασης στην υγεία και η δημιουργία μελλοντικών γιατρών που θα ενεργούν με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, απαλλαγμένοι από κάθε μορφής διάκριση (HeIMSiC, χ.χ.α).

Επιπλέον, η HeIMSiC (χ.χ.β) μέσα από τη «Μόνιμη Επιτροπή για την Αναπαραγωγική και Σεξουαλική Υγεία συμπεριλαμβανομένου του HIV/AIDS», «στοχεύει στην ενημέρωση και εκπαίδευση της νεολαίας σχετικά με την αναπαραγωγική και σεξουαλική υγεία και δικαιώματα, καθώς και για θέματα ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού», ενώ

ο απώτερος στόχος είναι να εξασφαλίσει την εξοικείωση των μελλοντικών γιατρών με παρόμοια θέματα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ώστε να μπορούν να επηρεάζουν θετικά τους ανθρώπους στην προσπάθειά τους να αλλάξουν τον τρόπο ζωής τους υιοθετώντας υγιείς και ασφαλείς σεξουαλικές συμπεριφορές, οι οποίοι [γιατροί] εκπαιδεύονται σφαιρικά και παραμένουν απαλλαγμένοι από στάσεις και συμπεριφορές που μπορεί να εμποδίζουν την ίση πρόσβαση στην υγεία (HeIMSiC, χ.χ.β).

Η HeIMSiC – μαζί με ένα πανεπιστήμιο και άλλους οργανισμούς – είναι επίσης εταίρος σε ένα χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ έργο με επίκεντρο την έρευνα και την ευαισθητοποίηση για θέματα Τρανς. Το έργο «Transcare: Βελτίωση της πρόσβασης των Τρανς Ατόμων στις Υπηρεσίες Υγείας» συγχρηματοδοτείται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια (2014-2020) της ΕΕ, με κεντρικό στόχο «την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση του ιατρονοσηλευτικού προσωπικού για την ασφαλή και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση και παροχή υπηρεσιών υγείας στα τρανς άτομα» (Transcare, χ.χ.). Στους εταίρους του έργου συγκαταλέγονται - μεταξύ άλλων - το Πανεπιστήμιο Κρήτης (Κλινική Κοινωνικής και Οικογενειακής Ιατρικής) και το μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Παγκόσμια Υγεία – Ιατρική των Καταστροφών» της Ιατρικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (συντονιστής έργου) (Transcare, χ.χ.).

Ένα άλλο πρωτοποριακό έργο έρευνας και ευαισθητοποίησης - ένα από τα ελάχιστα έργα που εστιάζουν στα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα και στο οποίο συμμετέχει άμεσα ένα ελληνικό Πανεπιστήμιο, καθώς και το πρώτο έργο που εστιάζει στις ανάγκες των ίντερσεξ ατόμων στη χώρα - είναι το έργο «Ανάπτυξη επαγγελματικών ικανοτήτων για την καταπολέμηση των διακρίσεων κατά των ίντερσεξ ατόμων και για την καλύτερη κάλυψη των αναγκών αυτών (BRING - IN)» που χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Δικαιωμάτων, Ισότητας και Ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το έργο στοχεύει στην:

ενίσχυση της ορατότητας των ίντερσεξ καθώς και την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους στην Ελλάδα, την Ουγγαρία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Βουλγαρία, ενισχύοντας τις δεξιότητες των επαγγελματιών κοινωνικής πρόνοιας και υγειονομικής περίθαλψης στην αναγνώριση, την πρόληψη και την καταπολέμηση των διακρίσεων με βάση τα χαρακτηριστικά φύλου, προωθώντας την

ευαισθητοποίηση του κοινού και υποστηρίζοντας την ανάγκη λήψης μέτρων για την αντιμετώπιση των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ίντερσεξ ατόμων (Bring-In, χ.χ.α).

Το έργο Bring-In συντονίζεται από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών το οποίο «είναι επικεφαλής της γενικής διαχείρισης, των διαδικασιών ποιότητας και των ερευνητικών δραστηριοτήτων, σε όλη τη διάρκεια εφαρμογής του Bring-In» (Bring-In, χ.χ.β).

Τέλος, μία από τις λίγες – αν όχι η μοναδική – αναγνωρισμένες πρωτοβουλίες υπηρεσιών υποστήριξης που ρητά περιλαμβάνει και καλύπτει ΛΟΑΤΙ+ μέλη της ελληνικής ακαδημαϊκής κοινότητας, είναι η χρηματοδοτούμενη από το κράτος πράξη «Υποστήριξη Παρεμβάσεων Κοινωνικής Μέριμνας Φοιτητών ΠΑΔΑ» που υλοποιείται από το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής. Η Πράξη αυτή στοχεύει να:

υποστηρίξει τους φοιτητές του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, που για διαφορετικούς λόγους (φοιτητές με ειδικές ανάγκες, φοιτητές από ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, φοιτητές με χαμηλά εισοδήματα) εμποδίζονται να συμμετάσχουν ισότιμα στις ακαδημαϊκές δραστηριότητες που απαιτούν οι σπουδές τους και να τις ολοκληρώσουν λαμβάνοντας τον τίτλο (Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής Υποστήριξη Παρεμβάσεων Κοινωνικής Μέριμνας Φοιτητών, χ.χ.α).

Στους/στις δικαιούχους αυτής της Πράξης περιλαμβάνονται – μεταξύ άλλων – φοιτητές-ήτριες που αντιμετωπίζουν «εμπόδια (...) [τα οποία] μπορεί να προέρχονται (...) από κοινωνικούς λόγους (ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, όπως φοιτητές-ΛΟΑΤΚΙ, φοιτητές-γονείς σε μονογονεϊκές οικογένειες, φοιτητές-φυλακισμένοι, φοιτητές-μετανάστες)» (Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής Υποστήριξη Παρεμβάσεων Κοινωνικής Μέριμνας Φοιτητών, χ.χ.β). Οι υπηρεσίες υποστήριξης περιλαμβάνουν «δράσεις ψυχολογικής υποστήριξης», «δράσεις Συμβουλευτικής» καθώς και «οικονομική ενίσχυση» για αυτούς τους φοιτητές που «δεν δικαιούνται ενίσχυση από άλλη πηγή» (Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής Υποστήριξη Παρεμβάσεων Κοινωνικής Μέριμνας Φοιτητών, χ.χ.β).

4. Χρήσιμες Επαφές

ΛΟΑΤΙ+ οργανώσεις

- Athens Pride (Αθήνα)
Τηλ.: (30) 6974 18 73 83
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: contact@athenspride.eu
Ιστότοπος: www.athenspride.eu
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/athenspride
- Colour Youth –Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας (Αθήνα)
Τηλ.: (30) 6945 58 33 95
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: info@colouryouth.gr
Ιστότοπος: www.colouryouth.gr
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/ColourYouth
- HerPride (πρώην LGBTQI+ Crete Pride) (Ηράκλειο, Κρήτη)
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: herpride2019@gmail.com
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/herpridefest
- G-All, Η Συμμαχία των Φύλων (Αθήνα)
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: g.all.initiative@gmail.com

Σελίδα Facebook: www.facebook.com/GenderAllianceInitiative

- Orlando LGBT: Ψυχική Υγεία χωρίς Στίγμα (Αθήνα)
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: contact@orlandolgbt.gr
Ιστότοπος: www.orlandolgbt.gr
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/orlandolgbt.gr
- Patras Pride (Πάτρα)
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: pridepatras@gmail.com
Ιστότοπος: www.patraspride.blogspot.gr
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/patraspride
- Proud Seniors Greece (Αθήνα)
Τηλ.: (+30) 6973355124
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: proudseniorsgreece@gmail.com
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/proudseniorsgreece
- Thessaloniki Pride (Θεσσαλονίκη)
Τηλ.: (30) 231 1 289320
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: contact@thessalonikipride.com
Ιστότοπος: www.thessalonikipride.com
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/ThessalonikiPride
- Ελληνική Κοινότητα Ίντερσεξ (Αθήνα)
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: intersexgreece@gmail.com
Ιστότοπος: www.intersexgreece.org.gr
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/IntersexGr
- Ελληνική ΛΟΑΤ ΑμεΑ (Αθήνα)
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: info@loatamea.gr / greeklgbtdisabled@gmail.com
Ιστότοπος: www.loatamea.gr
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/loatamea
- Οικογένειες Ουράνιο Τόξο (Αθήνα)
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: ouraniotoksofamilies@gmail.com
Ιστότοπος: www.rainbowfamiliesgreece.com
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/ouraniotoksofamilies
- Ομοφυλοφιλική & Λεσβιακή Κοινότητα Ελλάδα - ΟΛΚΕ (Αθήνα)
Τηλ.: (30) 6931 47 15 67
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: info.olke@gmail.com
Ιστότοπος: www.olkegr.blogspot.gr
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/OLKEorg
- Πολύχρωμο Σχολείο (Αθήνα)
Τηλ.: (30) 6931 47 15 67
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: info@rainbowschool.gr

Ιστότοπος: www.rainbowschool.gr

Σελίδα Facebook: www.facebook.com/RainbowSchoolGR

- Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ) (Αθήνα)
Τηλ.: (30) 210 92 10 697
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: contact@tgender.gr / transgender.support.association@gmail.com
Ιστότοπος: www.transgender-association.gr / www.tgender.gr
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/GreekTransgenderSupportAssociation
- Υπερήφανοι Γονείς (Αθήνα)
Τηλ.: (30) 6977 83 90 37
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: proudparentsgreece@gmail.com
Σελίδα Facebook: www.facebook.com/proudparentsgreece

Εθνικός φορέας για την παρακολούθηση και εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης

- Συνήγορος του Πολίτη (Αθήνα)
Τηλ.: (+30) 2131306600
Υποβολή ηλεκτρονικής καταγγελίας: www.synigoros.gr/?i=submission-system.el
Ιστότοπος: www.synigoros.gr

Εθνική Υπηρεσία Κοινωνικής Υποστήριξης

- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης ΕΚΚΑ (υπηρεσίες επείγουσας ψυχολογικής και κοινωνικής στήριξης σε ανθρώπους σε καταστάσεις έκτακτων κοινωνικών αναγκών, κοινωνικού αποκλεισμού και κρίσεων)
24ωρη γραμμή βοήθειας: 197 (24 ώρες)
Ιστότοπος: www.ekka.org.gr

Αστυνομικές Υπηρεσίες

- Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ελληνικής Αστυνομίας
Τηλ: 11188 (24 ώρες)
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: ccu@cybercrimeunit.gov.gr
- Αστυνομική Υπηρεσία για την Καταπολέμηση της Ρατσιστικής Βίας
Τηλ: 11414 (24 ώρες)
Υποβολή ηλεκτρονικής καταγγελίας:
www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&&perform=view&id=18224&Itemid=0&lang=

ΜΕΡΟΣ Β: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Μεθοδολογία

Εκτός από την δευτερογενή έρευνα, που παρουσιάστηκε στο Μέρος Α της παρούσας έκθεσης, πραγματοποιήθηκε μια διαδικτυακή έρευνα, προκειμένου να διερευνηθεί η τρέχουσα κατάσταση των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων σε ακαδημαϊκά περιβάλλοντα. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα απευθυνόταν σε φοιτητές/-ήτριες, πανεπιστημιακό προσωπικό (διδασκτικό, ερευνητικό και διοικητικό), μέλη της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και άτομα που δεν ανήκουν στις παραπάνω ομάδες. Στόχος της ήταν να αξιολογήσει τις στάσεις, πεποιθήσεις και συμπεριφορές διακρίσεων βάσει σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας και χαρακτηριστικών φύλου και τις εμπειρίες διακρίσεων σε βάρος των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων σε ακαδημαϊκά περιβάλλοντα, τα επίπεδα ορατότητας των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων, τα χαρακτηριστικά των περιστατικών διακρίσεων (π.χ. μορφή, συχνότητα, δράστες και τοποθεσία), τις ανάγκες επιμόρφωσης των συμμετεχόντων ατόμων και πιθανές αποκλίσεις μεταξύ των ομάδων-στόχων όσον αφορά στις αντιλήψεις τους σχετικά με τα προαναφερθέντα θέματα.

Η διαδικτυακή έρευνα φιλοξενήθηκε στο LimeSurvey (www.limesurvey.org), ένα διαδικτυακό εργαλείο που προστατεύει την ανωνυμία, καθώς η διεύθυνση IP των ερωτώμενων ατόμων είναι μη ανιχνεύσιμη. Η έρευνα - αφού σχεδιάστηκε και ελέγχθηκε μέσα από μια ιδιαίτερα χρονοβόρα διαδικασία - έτρεξε για μερικές εβδομάδες εντός της περιόδου υλοποίησης του έργου (το έργο ξεκίνησε να υλοποιείται το Νοέμβριο του 2020, με διάρκεια 24 μήνες) και προωθήθηκε μέσω των κοινωνικών δικτύων και των ιστότοπων των εταίρων του έργου στην Ελλάδα. Επίσης, αξιοποιήθηκαν και τα προσωπικά, επαγγελματικά, κοινωνικά δίκτυα των στελεχών του έργου, με σκοπό την αύξηση του αριθμού των συμμετεχόντων-ουσών.

Συνολικά, 251 άτομα ολοκλήρωσαν την έρευνα, ενώ το προβλεπόμενο δείγμα ήταν 250· ο αριθμός των μη ολοκληρωμένων ερωτηματολογίων ήταν 169.

Τα δεδομένα των ερωτήσεων στις οποίες δεν απάντησαν όλες οι προαναφερθείσες ομάδες-στόχου παρουσιάζονται στα επόμενα κεφάλαια με περιγραφική στατιστική, ενώ τα δεδομένα των ερωτήσεων που απαντήθηκαν και από τις τέσσερις ομάδες-στόχου αναλύθηκαν με χρήση SPSS· το τεστ που χρησιμοποιήθηκε για τη μέτρηση των πιθανών διαφορών μεταξύ των ομάδων ήταν η ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης (ANOVA), που επιτρέπει τη σύγκριση των διακυμάνσεων μεταξύ περισσότερων από δύο ομάδες.

2. Κοινωνικό/δημογραφικό προφίλ των συμμετεχόντων ατόμων

Το διαδικτυακό ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 251 ερωτηθέντα άτομα. Περισσότερο από το μισό του δείγματος ήταν φοιτητές/-ήτριες (προπτυχιακοί/-ές, μεταπτυχιακοί/-ες και διδακτορικοί/-ές) – 58,6% –, το 16,3% ήταν πανεπιστημιακό προσωπικό (διδασκτικό, ερευνητικό και διοικητικό), το 10,8% ήταν μέλη της κοινωνίας των πολιτών και το 14,3% δεν ανήκε σε καμία από τις παραπάνω ομάδες. Οι περισσότεροι/-ες φοιτητές/-ήτριες ήταν μεταξύ 17-24 ετών, ενώ η πιο συχνά επιλεγμένη απάντηση του πανεπιστημιακού προσωπικού όσον αφορά την ηλικιακή ομάδα ήταν τα 50-59 έτη. Περισσότερα από τα μισά μέλη της κοινωνίας των πολιτών ήταν 25-29 ετών και οι δύο πιο επιλεγμένες απαντήσεις των ατόμων που δεν ανήκαν σε καμία από τις παραπάνω ομάδες (ομάδα «Άλλο») ήταν τα 25-29 και 30-39 έτη. Τα περισσότερα ερωτηθέντα άτομα επέλεξαν την απάντηση «γυναίκα» ως την ταυτότητα φύλου τους. Περισσότεροι/-ες από τους/τις μισούς/-ές φοιτητές/-ήτριες και τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών ανέφεραν ότι είναι ΛΟΑΤΙ+, ενώ τα περισσότερα άτομα από το πανεπιστημιακό προσωπικό και τα άτομα που δεν ανήκαν σε καμία από τις άλλες τρεις ομάδες δεν αυτοπροσδιορίστηκαν ως ΛΟΑΤΙ+. Όσον αφορά τις ώρες που περνούν στο πανεπιστήμιο ανά εβδομάδα, η πιο συχνή επιλογή για τους/τις φοιτητές/-ήτριες ήταν 8 ώρες ή λιγότερο, ενώ για το προσωπικό του πανεπιστημίου ήταν 17-27 ώρες.

Τα αναλυτικά κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά κάθε ομάδας, καθώς και του συνολικού δείγματος, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

		Φοιτη- τές-ήτριες (N=147)	Μέλη προ- σωπικού (N=41)	Μέλη της κοινωνί- ας των πολιτών (N=27)	Άτομα που δεν ανήκουν σε αυτές τις ομάδες (N=36)	Σύνολο
Ταυτότητα φύλου	Άνδρας	21,8%	31,7%	18,5%	19,4%	22,7%
	Γυναίκα	71,4%	65,9%	63%	72,2%	69,7%
	Μη δυαδικό φύλο	6,1%	2,4%	11,1%	2,8%	5,6%
	Άλλο	0	0	0	0	0
	Δεν επιθυμώ να απαντήσω	0,7%	0	7,4%	5,6%	2%
Ηλικιακή ομάδα	17-24	75,5%	2,4%	7,4%	5,6%	46,2%
	25-29	15%	4,9%	51,9%	41,7%	21,1%
	30-39	6,1%	14,6%	29,6%	41,7%	15,1%
	40-49	2%	26,8%	11,1%	2,8%	7,2%
	50-59	1,4%	34,2%	0	8,3%	5,6%
	60+	0	17,1%	0	0	2,8%
	Αυτοπροσδιορίζεστε ως ΛΟΑΤΙ+;	Ναι	51%	29,3%	51,9%	41,7%
Όχι	49%	70,7%	47,2%	58,3%	53,8%	
Ώρες που περνάτε στο πανεπιστήμιο ανά εβδομάδα	8 ώρες ή λιγότερο	33,3%	2,4%	Μ/Δ	Μ/Δ	19,9%
	9-16 ώρες	28,6%	31,7%			21,9%
	17-27 ώρες	21,8%	34,2%			18,3%
	28-40 ώρες	11,6%	22%			10,7%
	Περισσότερες από 40 ώρες	4,8%	9,8%			4,4%

3. Στάσεις, πεποιθήσεις και συμπεριφορές διακρίσεων, βάσει σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας και χαρακτηριστικών φύλου στο ακαδημαϊκό περιβάλλον

Η έρευνα στόχευε να μετρήσει τις πεποιθήσεις των τεσσάρων ομάδων-στόχου ως προς τη συχνότητα των περιστατικών διακρίσεων στα ακαδημαϊκά περιβάλλοντα στην Ελλάδα, καθώς και τις πιθανές αποκλίσεις μεταξύ των ομάδων. Η συχνότητα των περιστατικών, που κυμαίνονταν από αρνητικά σχόλια έως διαφορετικές μορφές βίας, μετρήθηκαν με μια κλίμακα ποτέ-σπάνια-μερικές φορές-συχνά-πάντα. Οι επιλογές της κλίμακας κωδικοποιήθηκαν ως εξής: ποτέ – 1, σπάνια – 2, μερικές φορές – 3, συχνά – 4, πάντα – 5.

Προκειμένου να μετρηθούν οι πιθανές αποκλίσεις, οι τέσσερις ομάδες ελέγχθηκαν ως προς την ομοιογένεια της διακύμανσης ανά σχετική εξαρτημένη μεταβλητή (δηλαδή το διαφορετικό περιστατικό διάκρισης), χρησιμοποιώντας τον έλεγχο ομοιογένειας διακύμανσης του Levene, και οι διακυμάνσεις μεταξύ των ομάδων για τις ακόλουθες μεταβλητές βρέθηκαν ότι είναι ίσες ($p > .05$) και έτσι αναφέρονται.

Μια ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης (one-way ANOVA) αποκάλυψε ότι υπήρχε σημαντική διαφορά μεταξύ των ομάδων στην αντιληπτή συχνότητα αρνητικών στάσεων έναντι ατόμων που επιδεικνύουν διαφορετική συμπεριφορά από αυτή που αναμένεται από το θεωρούμενο φύλο τους, ($F(3, 247) = 4,402, p = .05$), όπου

οι φοιτητές-ήτριες ($M = 3,10$, $SD = 1,009$) πίστευαν ότι τέτοιες αρνητικές στάσεις εκφράζονται σημαντικά σπανιότερα από ό,τι πίστευαν τα άτομα που ανήκαν στην τέταρτη ομάδα ατόμων (ομάδα «Άλλο») ($M = 3,64$, $SD = 0,593$). Ομοίως, οι φοιτητές-ήτριες ($M=2,84$, $SD = 1,090$) φάνηκαν να πιστεύουν ότι οι άνθρωποι υφίστανται σπανιότερα λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση, επειδή συμπεριφέρονται με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που αναμένεται από το θεωρούμενο φύλο τους, σε σύγκριση με τα άτομα που ανήκαν στην ομάδα «Άλλο» ($M= 3,47$, $SD =0,878$), ($F(3, 247) = 3,420$, $p=.018$). Αναδείχθηκαν, επίσης, αποκλίσεις όσον αφορά τον αποκλεισμό ατόμων από πανεπιστημιακές εκδηλώσεις λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας ή/και των χαρακτηριστικών φύλου τους ($F(3, 247) = 2,952$, $p=.033$)· οι φοιτητές-ήτριες πίστευαν ότι αυτό συμβαίνει λιγότερο συχνά ($M=1,97$, $SD =0,968$), σε σύγκριση με τα ερωτηθέντα άτομα από την ομάδα «Άλλο» ($M=2,47$, $SD =1,134$).

Όσον αφορά τις διαφορετικές μορφές βίας που εκφράζονται στο ακαδημαϊκό περιβάλλον των ελληνικών πανεπιστημίων, διαπιστώθηκαν αποκλίσεις ως προς την αντίληψη της συχνότητας της λεκτικής παρενόχλησης ($F(3, 247) = 4,780$, $p=.003$) και των σεξουαλικών επιθέσεων ($F(3, 247) = 4,440$, $p=.005$). Συγκεκριμένα, οι φοιτητές-ήτριες ($M = 2,80$, $SD = 1,180$) πίστευαν ότι η λεκτική παρενόχληση ατόμων λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας ή/και των χαρακτηριστικών φύλου τους λαμβάνει χώρα λιγότερο συχνά σε σύγκριση με την ομάδα «Άλλο» ($M = 3,25$, $SD = 1,180$). Όσον αφορά τις σεξουαλικές επιθέσεις, οι φοιτητές-ήτριες ($M = 1,97$, $SD = 0,979$) και τα μέλη του προσωπικού του πανεπιστημίου ($M = 1,68$, $SD = 0,850$) πίστευαν ότι είναι λιγότερο συχνές, σε σύγκριση με την ομάδα «Άλλο» ($M = 2,47$, $SD = 1,082$).

Δεν βρέθηκαν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των ομάδων όσον αφορά την αντίληψή τους για την έκφραση αρνητικών σχολίων εναντίον ατόμου, επειδή αυτό συμπεριφέρεται με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που αναμένεται από το θεωρούμενο φύλο του, για τη χρήση της ΛΟΑΤΙ+ ορολογίας με υποτιμητικό τρόπο λόγω του προαναφερθέντος λόγου, για τη χρήση του νεκρού ονόματος και την προσφώνηση σε λάθος γένος τρανς ατόμων, για προκαταλήψεις απέναντι σε άτομα λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας ή/και των χαρακτηριστικών φύλου τους, για το ότι οι απόψεις των ατόμων δεν λαμβάνονται υπόψη στον ίδιο βαθμό λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας ή/και των χαρακτηριστικών φύλου τους, καθώς και για σωματικές επιθέσεις και σεξουαλική παρενόχληση λόγω των παραπάνω χαρακτηριστικών.

4. Τα επίπεδα ορατότητας των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων, των δικαιωμάτων τους, των ΛΟΑΤΙ+ ζητημάτων και εκπροσώπηση των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στο ακαδημαϊκό περιβάλλον

Οι τέσσερις ομάδες ρωτήθηκαν, επίσης, για τα γενικά επίπεδα ορατότητας των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στο πλαίσιο του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος. Οι σχετικές ερωτήσεις μπορούσαν να απαντηθούν σε μια κλίμακα «Όχι-Ίσως όχι-Ούτε ναι ούτε όχι-Ίσως Ναι-Ναι»· οι επιλογές της κλίμακας κωδικοποιήθηκαν ως εξής: όχι-1, ίσως όχι-2, ούτε ναι ούτε όχι-3, ίσως ναι-4, ναι-5. Οι τέσσερις ομάδες ελέγχθηκαν, πάλι, ως προς την ομοιογένεια της διακύμανσης ανά σχετική εξαρτημένη μεταβλητή (δηλαδή ανά ερώτηση), χρησιμοποιώντας τον έλεγχο ομοιογένειας διακύμανσης του Levene, και οι διακυμάνσεις μεταξύ των ομάδων για τις ακόλουθες μεταβλητές βρέθηκαν να είναι ίσες ($p>.05$).

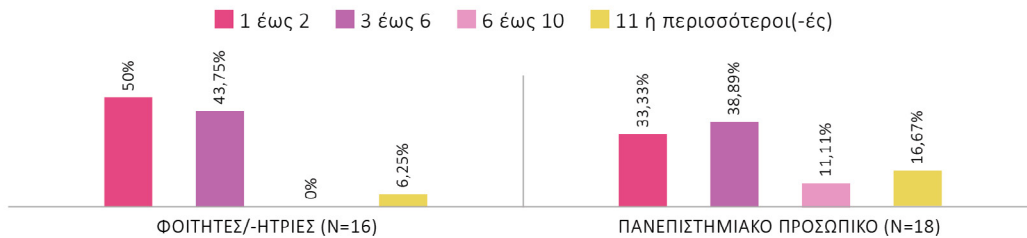
Μια ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης (one-way ANOVA) αποκάλυψε την ύπαρξη αποκλίσεων ως προς την αποδοχή των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στο ακαδημαϊκό περιβάλλον ($F(3, 247) = 2,694$, $p=.047$). Τα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού ($M = 3,39$, $SD = 1,321$) πίστευαν ότι τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα είναι πιο αποδεκτά στα πανεπιστήμια, σε σύγκριση με την ομάδα «Άλλο» ($M = 2,72$, $SD = 0,974$). Αποκλίσεις αποκαλύφθηκαν, επίσης, όσον αφορά την ύπαρξη ανοιχτά ΛΟΑΤΙ+ μελών του προσωπικού σε ακαδημαϊκά περιβάλλοντα ($F(3, 247) = 7,307$, $p<.001$), όπου τα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού ($M = 3,90$, $SD = 1,281$) ήταν πιο θετικά, σε σύγκριση με τους/τις φοιτητές-ήτριες ($M = 3,15$, $SD = 1,289$), τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών ($M = 2,56$, $SD = 1,340$) και άτομα που δεν ανήκαν σε καμία από αυτές τις ομάδες ($M = 2,78$, $SD = 1,416$). Αποκλίσεις αναδείχθηκαν και όσον αφορά

την πιθανότητα συζήτησης ΛΟΑΤΙ+ θεμάτων στα ελληνικά πανεπιστήμια ($F(3, 247) = 5,894, p=.001$). Και πάλι, τα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού ($M = 3,32, SD = 1,331$) ήταν πιο θετικά σε σύγκριση με τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών ($M = 2,33, SD = 1,387$) και την ομάδα «Άλλο» ($M = 2,17, SD = 1,082$).

Δεν βρέθηκαν αποκλίσεις μεταξύ των τεσσάρων ομάδων ως προς την πιθανή ύπαρξη ΛΟΑΤΙ+ φοιτητών/-τριών στο ακαδημαϊκό περιβάλλον και την πιθανότητα προώθησης των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στο ίδιο πλαίσιο.

Η πλειονότητα των φοιτητών/-τριών/ (78,9%) δεν γνώριζε/ίσως δεν γνώριζε ανοιχτά ΛΟΑΤΙ+ μέλη του προσωπικού στο ακαδημαϊκό τους περιβάλλον, ενώ τα περισσότερα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού (56,1%) που συμμετείχαν στην έρευνα ανέφεραν ότι γνωρίζουν/ίσως γνωρίζουν ανοιχτά ΛΟΑΤΙ+ πανεπιστημιακό προσωπικό. Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τον αριθμό των ανοιχτά ΛΟΑΤΙ+ μελών του προσωπικού, που δήλωσαν ότι γνωρίζουν τα συμμετέχοντα άτομα.

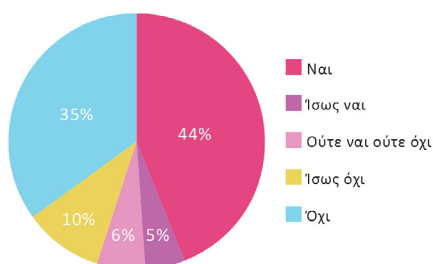
ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΟΙΧΤΑ ΛΟΑΤΙ+ ΜΕΛΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΣΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΤΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

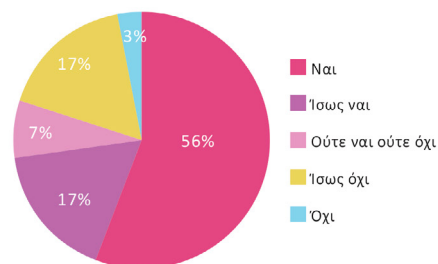
Όσον αφορά τους/τις ανοιχτά ΛΟΑΤΙ+ φοιτητές-ήτριες στο ακαδημαϊκό περιβάλλον, τα συμμετέχοντα άτομα ανέφεραν μια πιο θετική εικόνα. Οι περισσότεροι-ες φοιτητές-ήτριες (76,2%) ανέφεραν ότι γνωρίζουν/ίσως γνωρίζουν συμφοιτητές/-τριές τους που είναι ανοιχτοί-ές ως προς την ταυτότητά τους· από το σύνολο των 93 συμμετεχόντων ατόμων (63,3%) που απάντησαν «ναι» στη σχετική ερώτηση, το 61,3% ανέφερε ότι γνωρίζει 1-5 ανοιχτά ΛΟΑΤΙ+ φοιτητές-τριες, το 24,7% 6-12, το 9,7% 13-20 και το 4,30% 21 ή περισσότερους-ες. Ομοίως, το 78% των μελών του πανεπιστημιακού προσωπικού ανέφερε ότι γνωρίζει/ίσως γνωρίζει ΛΟΑΤΙ+ φοιτητές/-τριες, ενώ από τους/τις/τα 25 (61%) που απάντησαν «ναι», το 52% δήλωσε ότι γνωρίζει 1-5 ανοιχτά ΛΟΑΤΙ+ φοιτητές-ήτριες, το 24% 6-12, το 4% 12-20 και το 20% 21 ή περισσότερους-ες φοιτητές-ήτριες που είναι ανοιχτοί-ές σχετικά με την ταυτότητά τους.

Όσον αφορά την ύπαρξη μαθημάτων στα οποία συζητούνται ΛΟΑΤΙ+ ζητήματα στο ακαδημαϊκό περιβάλλον των ερωτηθέντων ατόμων, η περισσότερο επιλεγμένη απάντηση των φοιτητών/-τριών ήταν «ναι»/«ίσως ναι». Τα περισσότερα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού επιβεβαίωσαν την ύπαρξη σχετικών μαθημάτων.

Μαθήματα στα οποία συζητούνται ΛΟΑΤΙ+ ζητήματα - Φοιτητές/-ήτριες

Μαθήματα στα οποία συζητούνται ΛΟΑΤΙ+ ζητήματα - Πανεπιστημιακό προσωπικό

Οι περισσότεροι-ες φοιτητές-τριες (51%) ανέφεραν ότι έχουν/ίσως έχουν συμμετάσχει σε ένα σχετικό μάθημα. Από το σύνολο των 68 ατόμων (46,3%) που επέλεξαν το «ναι» ως απάντησή τους, το 66,2% ανέφερε ότι τέτοια θέματα συζητούνται με θετικό τρόπο, το 32,4% ανέφερε ότι συζητούνται με ουδέτερο τρόπο και το 1,5% ανέφερε ότι συζητούνται με αρνητικό τρόπο. Ομοίως, η πιο συχνά επιλεγμένη απάντηση του πανεπιστημιακού προσωπικού (46,3%) όσον αφορά τη συμμετοχή τους σε μαθήματα στα οποία συζητούνται ΛΟΑΤΙ+ ζητήματα ήταν «ναι».

Όταν συμβαίνει αυτό, τα σχετικά θέματα συζητούνται με θετικό (84,2%) ή ουδέτερο τρόπο (15,8%). Αν και οι περισσότεροι-ες φοιτητές-τριες (59,2%) ανέφεραν ότι (πιθανόν) δεν υπήρξαν δράσεις, όπως σεμινάρια και ημερίδες, σχετικά με ΛΟΑΤΙ+ ζητήματα, οι οποίες να έχουν λάβει χώρα στο ακαδημαϊκό τους περιβάλλον τα τελευταία χρόνια, τα περισσότερα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού (51,2%) δήλωσαν το αντίθετο.

5. Χαρακτηριστικά περιστατικών διακρίσεων

Τα περιστατικά διακρίσεων εξακολουθούν να είναι διαδεδομένα στα ελληνικά ακαδημαϊκά περιβάλλοντα. Όπως απεικονίζεται στον παρακάτω πίνακα, φοιτητές-ήτριες και μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού ανέφεραν ότι έχουν υπάρξει μάρτυρες ή έχουν ακούσει για περιπτώσεις διαφορετικών συμπεριφορών διακρίσεων στο ακαδημαϊκό τους περιβάλλον, παρόλο που η συχνότητα κάθε συμπεριφοράς μπορεί να ποικίλλει. Οι πιο συχνές συμπεριφορές αφορούν αρνητικά σχόλια, προκαταλήψεις και λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας ή/και των χαρακτηριστικών φύλου ενός ατόμου, τη χρήση ΛΟΑΤΙ+ όρων με προσβλητικό τρόπο και τη χρήση λάθος γένους και αντωνυμιών για την αναφορά σε τρανς άτομα. Η βία αναφέρθηκε ότι λαμβάνει χώρα λιγότερο συχνά, με τη λεκτική παρενόχληση να είναι η πιο διαδεδομένη μορφή βίας.

Μορφή διάκρισης	Ποτέ		Σπάνια (2-5 φορές/χρόνο)		Μερικές φορές (5-15 φορές/χρόνο)		Συχνά (1-10 φορές/μήνα)		Πάντα (1-2 φορές/εβδομάδα)	
	Φοιτητές/-ήτριες	Προσωπικό	Φοιτητές/ήτριες	Προσωπικό	Φοιτητές/-ήτριες	Προσωπικό	Φοιτητές/-ήτριες	Προσωπικό	Φοιτητές/-ήτριες	Προσωπικό
Αρνητικά σχόλια εναντίον ατόμου λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου ή/και των χαρακτηριστικών φύλου του	30,6%	31,7%	38,8%	36,6%	14,3%	17,1%	11,6%	12,2%	4,8%	2,4%
Χρήση ΛΟΑΤΙ+ όρων με προσβλητικό τρόπο	21,1%	22%	35,4%	29,3%	17,7%	17,1%	15,7%	26,8%	10,2%	4,9%
Χρήση του νεκρού ονόματος ενός τρανς ατόμου (το όνομα που χρησιμοποιούσε ένα τρανς άτομο πριν από τη μετάβασή του) χωρίς τη συγκατάθεσή του ή/και με σκοπό να γελοιοποιηθεί αυτό το άτομο	61,2%	51,2%	17,7%	26,8%	8,2%	12,2%	8,2%	4,9%	4,8%	4,9%
Προσφώνηση τρανς ατόμων σε λάθος γένος	42,9%	43,9%	23,8%	29,3%	12,9%	14,6%	15%	7,3%	5,4%	4,9%
Λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση ατόμων λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή/και χαρακτηριστικών φύλου τους	36,1%	34,2%	30,6%	24,4%	17%	24,4%	12,2%	14,6%	4,1%	2,4%

Μορφή διάκρισης	Ποτέ		Σπάνια (2-5 φορές/ χρόνο)		Μερικές φορές (5-15 φορές/χρόνο)		Συχνά (1-10 φορές/ μήνα)		Πάντα (1-2 φορές/ εβδομάδα)	
	Φοιτητές/-ήτριες	Προσωπικό	Φοιτητές/-ήτριες	Προσωπικό	Φοιτητές/-ήτριες	Προσωπικό	Φοιτητές/-ήτριες	Προσωπικό	Φοιτητές/-ήτριες	Προσωπικό
Προκαταλήψεις απέναντι σε άτομα λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή/και χαρακτηριστικών φύλου τους	23,1%	31,7%	28,6%	24,4%	23,8%	24,4%	15%	17,1%	9,5%	2,4%
Αποκλεισμός ατόμων από πανεπιστημιακές εκδηλώσεις λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή/και χαρακτηριστικών φύλου τους	75,5%	68,3%	17%	9,8%	2%	14,6%	0%	4,9%	1,4%	2,4%
Λεκτική παρενόχληση ατόμων λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή/και χαρακτηριστικών φύλου τους	42,9%	46,3%	28,6%	26,8%	17%	19,5%	6,8%	4,9%	4,8%	2,4%
Σωματικές επιθέσεις εναντίον ατόμων λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή/και χαρακτηριστικών φύλου τους	66,7%	78,1%	21,8%	14,6%	7,5%	4,9%	3,4%	2,4%	0,7%	0%
Σεξουαλική παρενόχληση ατόμων λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή/και χαρακτηριστικών φύλου τους	65,3%	61%	19,7%	24,4%	11,6%	12,2%	2,7%	2,4%	0,7%	0%
Σεξουαλική κακοποίηση ατόμων λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή/και χαρακτηριστικών φύλου τους	73,5%	73,2%	16,3%	14,6%	6,1%	9,8%	3,4%	2,4%	0,7%	0%

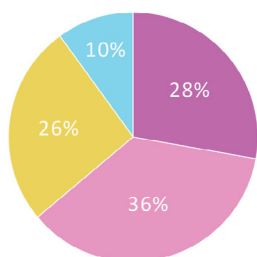
Η αντίληψη των ερωτηθέντων ατόμων για τη συχνότητα των περιστατικών διακρίσεων στο πανεπιστήμιό τους ήταν σύμφωνη με τις εμπειρίες τους όσον αφορά περιστατικά στα οποία υπήρξαν μάρτυρες ή είχαν ακούσει σχετικά. Σχεδόν το ένα τρίτο των φοιτητών/-τριών (35,4%) πιστεύει ότι οι άνθρωποι σπάνια κάνουν αρνητικά σχόλια εναντίον ενός ΛΟΑΤΙ+ ατόμου λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας ή/και των χαρακτηριστικών φύλου του· το 23,8% πιστεύει ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές, το 17,7% πιστεύει ότι αυτό συμβαίνει συχνά και το 2,7% πιστεύει ότι συμβαίνει πάντα. Ομοίως, το 34,2% των μελών του πανεπιστημιακού προσωπικού πιστεύει ότι τέτοια σχόλια σπάνια εκφράζονται, το 24,4% πιστεύει ότι εκφράζονται μερικές φορές, το 17,1% πιστεύει ότι εκφράζονται συχνά και το 2,4% ότι εκφράζονται πάντα. Σχεδόν το ένα τρίτο (33,3%) των φοιτητών-ητριών πιστεύει ότι οι άνθρωποι σπάνια χρησιμοποιούν ΛΟΑΤΙ+ όρους με προσβλητικό τρόπο εναντίον ενός ΛΟΑΤΙ+ ατόμου· ενώ το 47% πιστεύει ότι συμβαίνει πιο συχνά (23,1% μερικές φορές, 15,7% συχνά, 10,2% πάντα)· το 31,7% των μελών του πανεπιστημιακού προσωπικού πιστεύει ότι τέτοια χρήση ΛΟΑΤΙ+ όρων συμβαίνει σπάνια, το 19,5% πιστεύει ότι συμβαίνει μερικές φορές, το ίδιο ποσοστό θεωρεί ότι συμβαίνει συχνά και το 2,4% θεωρεί ότι συμβαίνει πάντα.

Όσον αφορά τα τρανς άτομα, λιγότεροι άνθρωποι πιστεύουν ότι η χρήση του νεκρού ονόματος ενός τρανς ατόμου συμβαίνει τόσο συχνά. Μερικοί-ές (φοιτητές-ήτριες: 21,8%, προσωπικό: 36,6%) θεωρούν ότι η χρήση του νεκρού ονόματος ενός τρανς ατόμου –δηλαδή αυτού που χρησιμοποιούσε πριν από τη μετάβασή του– χωρίς τη συγκατάθεσή του συμβαίνει σπάνια· το 11,6% των φοιτητών/-τριών και το 7,3% του πανεπιστημιακού προσωπικού πιστεύουν ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές· το 10,2% των φοιτητών/-τριών και το 9,8% του πανεπιστημιακού προσωπικού πιστεύουν ότι συμβαίνει συχνά και το 4,1% πιστεύει ότι συμβαίνει πάντα. Περισσότεροι-ες φοιτητές-ήτριες φαίνεται να πιστεύουν ότι η προσφώνηση των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων σε λάθος γένος συμβαίνει πιο συχνά (23,8% - σπάνια, 19,1% - μερικές φορές, 10,9% - συχνά, 10,2% - πάντα), ενώ το πανεπιστημιακό προσωπικό πιστεύει ότι έχει παρόμοια συχνότητα (36,6% - σπάνια, 7,3% - μερικές φορές, 12,2% - πάντα).

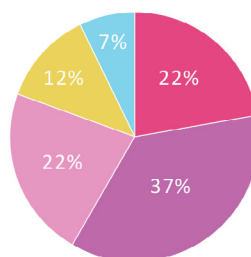
Περίπου το ένα τρίτο των φοιτητών/-τριών (29,9%) και του πανεπιστημιακού προσωπικού (29,3%) θεωρούν ότι τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα σπάνια τυγχάνουν λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας ή/και των χαρακτηριστικών φύλου τους, λιγότεροι-ες-α θεωρούν ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές (φοιτητές-ήτριες – 25,2%, προσωπικό – 17,1%) ή συχνά (φοιτητές-ήτριες – 10,2%, προσωπικό – 12,2%) και λίγοι/-ες/-α θεωρούν ότι συμβαίνει πάντα (φοιτητές-ήτριες – 2,7%, προσωπικό – 2,4%).

Λιγότερα ερωτηθέντα άτομα πιστεύουν ότι ο αποκλεισμός των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων από πανεπιστημιακές εκδηλώσεις λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας ή/και των χαρακτηριστικών φύλου τους είναι συχνό φαινόμενο (φοιτητές/-τριες: 21,1% - σπάνια, 7,5% - μερικές φορές, 2,7% - συχνά, 2,7% - πάντα· προσωπικό: 12,2% - σπάνια, 7,3% - μερικές φορές, 4,9% - συχνά, 2,4% - πάντα).

Αντιληπτή συχνότητα σχολιασμού / αναφοράς σε ΛΟΑΤΙ+ άτομα λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή/και χαρακτηριστικών φύλου - φοιτητές/-τριες

Αντιληπτή συχνότητα σχολιασμού / αναφοράς σε ΛΟΑΤΙ+ άτομα λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή/και χαρακτηριστικών - πανεπιστημιακό προσωπικό

■ Ποτέ ■ Σπάνια ■ Μερικές φορές ■ Συχνά ■ Πάντα

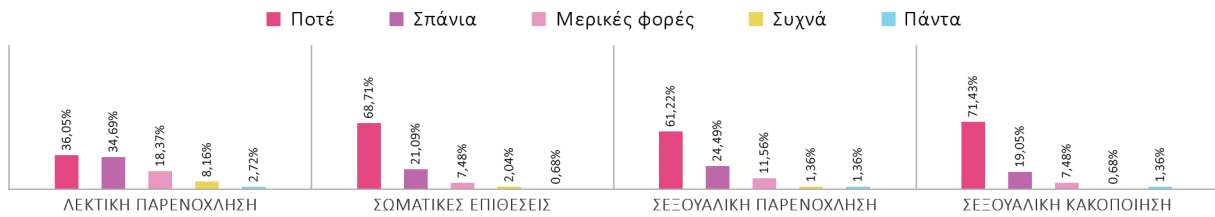
Όπως παρουσιάζεται στα ακόλουθα διαγράμματα, οι φοιτητές/-ήτριες και το πανεπιστημιακό προσωπικό δεν πιστεύουν ότι η λεκτική και σεξουαλική παρενόχληση, οι σωματικές επιθέσεις και η σεξουαλική κακοποίηση λαμβάνουν χώρα τόσο συχνά όσο οι προαναφερθείσες μορφές διακρίσεων. Η λεκτική παρενόχληση αναγνωρίστηκε ως η πιο συχνή μορφή βίας.

ΑΝΤΙΛΗΠΤΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΒΙΑΣ ΛΟΓΩ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ, ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ Ή/ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΦΥΛΟΥ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

■ Ποτέ ■ Σπάνια ■ Μερικές φορές ■ Συχνά ■ Πάντα

ΑΝΤΙΛΗΠΤΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΒΙΑΣ ΛΟΓΩ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ, ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ Ή/ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΦΥΛΟΥ - ΦΟΙΤΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ

Τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών, οι φοιτητές/-ήτριες και το πανεπιστημιακό προσωπικό παρείχαν περισσότερες λεπτομέρειες ως προς τα χαρακτηριστικά των περιστατικών διακρίσεων που λαμβάνουν χώρα σε ακαδημαϊκά περιβάλλοντα, με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα ή/και τα χαρακτηριστικά φύλου. Σχεδόν τα μισά από τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών (48,2%) που συμμετείχαν στην έρευνα πιστεύουν ότι οι δράστες τέτοιων περιστατικών είναι συνήθως φοιτητές-ήτριες, το 7,4% πιστεύει ότι είναι συνήθως μέλη του ερευνητικού και του μόνιμου προσωπικού, το 3,7% πιστεύει ότι είναι συνήθως διοικητικό προσωπικό και το 7,4% επέλεξε την απάντηση «άλλο» στη σχετική ερώτηση, εξηγώντας ότι οι δράστες μπορεί να έχουν όλες τις προαναφερθείσες ταυτότητες ή να είναι είτε φοιτητές-ήτριες είτε μόνιμο προσωπικό· το 29,6% δεν ήταν σίγουρο. Σύμφωνα με τους/τις φοιτητές-ήτριες, οι δράστες είναι συνήθως φοιτητές-ήτριες (66%), ερευνητικό και μόνιμο προσωπικό (34%), διοικητικό προσωπικό (21,8%) και άλλα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού (9,5%). Από αυτούς/-ές/-ά που επέλεξαν την απάντηση «άλλο», ένα άτομο διευκρίνισε ότι δράστες μπορεί να είναι άλλα νεαρά άτομα που βρίσκονται στην αυλή του πανεπιστημίου, που δεν είναι φοιτητές-ήτριες. Όσον αφορά τους δράστες των περιστατικών που είχαν βιώσει, οι φοιτητές-ήτριες ανέφεραν ότι ήταν συνήθως φοιτητές-ήτριες (53,1%), μέλη του ερευνητικού και μόνιμου προσωπικού (25,9%), διοικητικό προσωπικό (12,9%) και λοιπά μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού (8,8%)· το 2% ανέφερε ότι ήταν νεαρά άτομα που δεν είναι φοιτητές-ήτριες ή κανένα από τα παραπάνω. Από την άλλη, τα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού ανέφεραν τα μέλη του ερευνητικού και του μόνιμου προσωπικού ως τους πιο συχνούς δράστες (43,9%), με τους/τις φοιτητές-ήτριες (41,5%), το διοικητικό προσωπικό (26,8%) και τα άλλα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού (22%) να ακολουθούν. Το ένα άτομο αυτής της ομάδας-στόχου (2,4%) που επέλεξε την επιλογή «άλλο», διευκρίνισε ότι είναι «*άτομα με γενική ρατσιστική συμπεριφορά ή με ΛΟΑΤΚΙ προσανατολισμό, τον οποίο δεν αποδέχονται για τον εαυτό τους*». Αναφορικά με τα περιστατικά που είχαν βιώσει προσωπικά, το πανεπιστημιακό προσωπικό ανέφερε ότι οι δράστες ήταν συνήθως φοιτητές-τριες (43,9%) και μέλη του ερευνητικού/μόνιμου προσωπικού (36,6%), με το διοικητικό προσωπικό (29,3%) και το λοιπό προσωπικό του πανεπιστημίου (24,4%) να ακολουθούν.

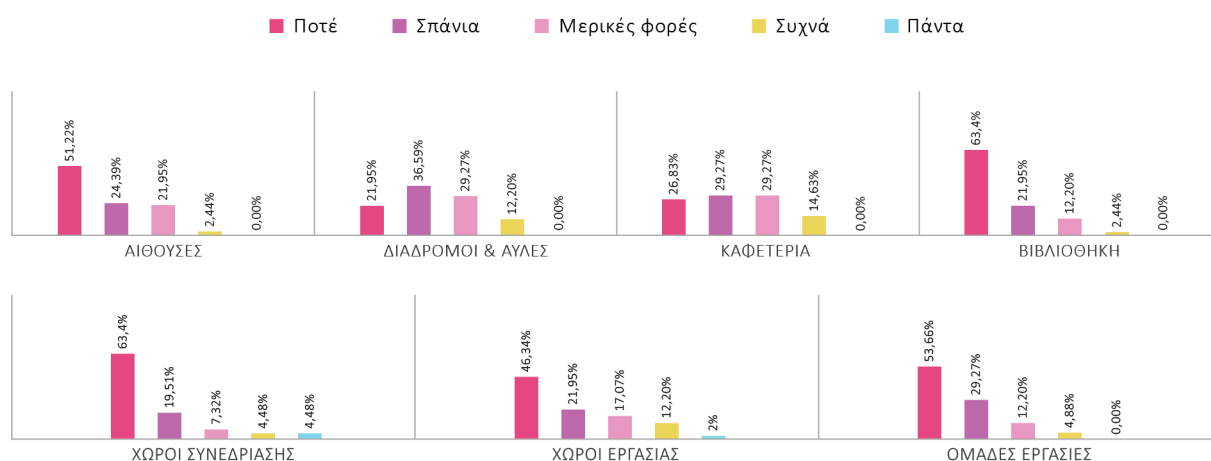
Τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών παρείχαν περισσότερες λεπτομέρειες για το πιο συχνό φύλο του δράστη, καθώς και την ιδιότητα και το φύλο των θυμάτων. Όπως ανέφεραν τα περισσότερα συμμετέχοντα άτομα, οι δράστες περιστατικών διακρίσεων βάσει σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή/και χαρακτηριστικών φύλου είναι συνήθως άντρες (70,4%). Ένα συμμετέχον άτομο (3,7%) ανέφερε πως οι δράστες είναι συνήθως γυναίκες, ενώ το ίδιο ποσοστό υπέδειξε ότι είναι μη δυαδικά άτομα· το ίδιο ποσοστό επέλεξε την επιλογή «άλλο» και εξήγησε ότι είναι συνήθως και άνδρες και γυναίκες. Η συντριπτική πλειονότητα (85,2%) ανέφερε ότι τα θύματα είναι συνήθως φοιτητές-ήτριες· το υπόλοιπο 14,8% δεν ήταν σίγουρο. Όσον αφορά το φύλο, τα θύματα είναι συνήθως άνδρες (37%), μη δυαδικά (25,9%) ή γυναίκες (7,4%)· το υπόλοιπο 29,6% δεν γνώριζε.

Χώρος στο ακαδημαϊκό περιβάλλον	Ποτέ	Σπάνια	Μερικές φορές	Συχνά	Πάντα
Αίθουσες διδασκαλίας του πανεπιστημίου	7,4%	25,9%	40,7%	22,2%	3,7%
Διάδρομοι και αυλές του πανεπιστημίου	0%	11,1%	44,4%	33,3%	11,1%
Καφετέρια του πανεπιστημίου	0%	11,1%	44,4%	33,3%	11,1%
Βιβλιοθήκη	22,2%	55,6%	22,2%	0%	0%
Χώροι συνεδρίασης του προσωπικού	22,2%	48,2%	25,9%	3,7%	0%
Χώροι εργασίας του προσωπικού (γραφεία, γραμματείες)	14,8%	40,7%	37%	7,4%	0%
Κατά τη διάρκεια (διαδικτυακών) ομάδων εργασίας	33,3%	40,7%	14,8%	7,4%	3,7%

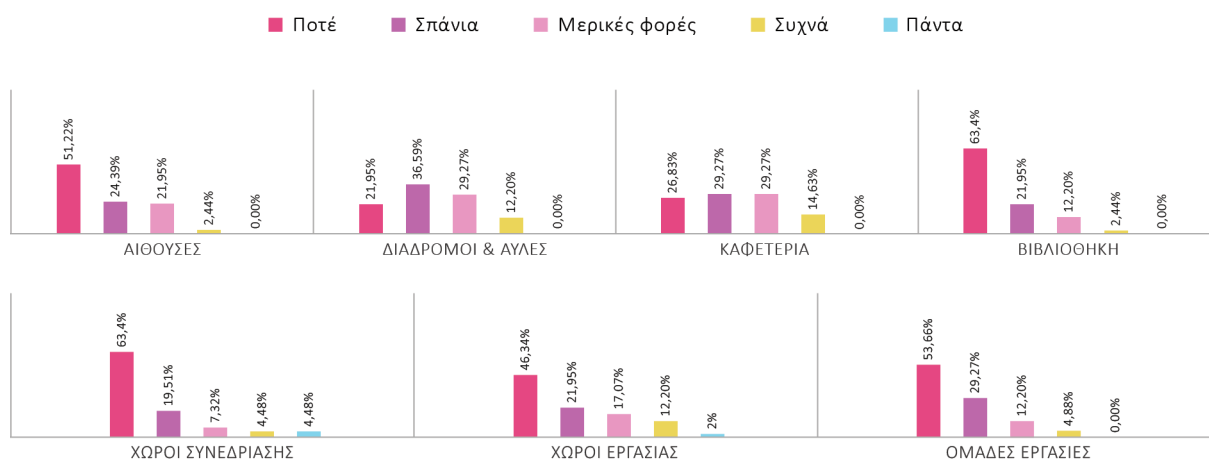
Όπως απεικονίζεται στον παραπάνω πίνακα, τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών φάνηκαν να πιστεύουν ότι τα περιστατικά διακρίσεων βάσει σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή/και χαρακτηριστικών φύλου λαμβάνουν συνήθως χώρα στους ανοιχτούς, κοινόχρηστους χώρους της πανεπιστημιούπολης, όπως οι διάδρομοι, οι αυλές και οι καφετέριες, με τις πανεπιστημιακές αίθουσες να ακολουθούν. Ο χώρος που επιλέχθηκε λιγότερο ήταν η βιβλιοθήκη του πανεπιστημίου.

Αν και τα ποσοστά μπορεί να ποικίλλουν, οι φοιτητές-ήτριες και τα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο συμφώνησαν ότι οι διάδρομοι και οι αυλές του πανεπιστημίου, καθώς και η καφετέρια είναι οι χώροι όπου λαμβάνουν συχνότερα χώρα περιστατικά διακρίσεων, με τις αίθουσες διδασκαλίας του πανεπιστημίου να ακολουθούν. Η συχνότητα των περιστατικών διακρίσεων στους διαφορετικούς πανεπιστημιακούς χώρους, όπως περιγράφεται από φοιτητές-ήτριες και μέλη του προσωπικού, απεικονίζεται στα παρακάτω διαγράμματα.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ - ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ - ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Όσον αφορά τους χώρους στους οποίους οι φοιτητές-ήτριες έχουν βιώσει συχνότερα τέτοιες συμπεριφορές στο ακαδημαϊκό τους περιβάλλον, αυτοί είναι οι διάδρομοι και οι αυλές (36,7% σπάνια, 21,8% μερικές φορές, 8,2% συχνά, 4,1% πάντα), η καφετέρια (25,2% σπάνια, 20,4% μερικές φορές, 10,9% συχνά, 2,7% πάντα) και οι αίθουσες διδασκαλίας του πανεπιστημίου (29,9% σπάνια, 17% μερικές φορές, 2,7% συχνά, 0,7% πάντα). Λιγότερα άτομα ανέφεραν ότι έχουν βιώσει τέτοια περιστατικά στους χώρους εργασίας του προσωπικού (25,9% σπάνια, 8,8% μερικές φορές, 3,4% συχνά), κατά τη διάρκεια (διαδικτυακών) ομάδων εργασίας (19,7% σπάνια, 8,2% μερικές φορές, 5,4% συχνά, 0,7% πάντα) και στους χώρους συνεδρίασης του προσωπικού (25,2% σπάνια, 4,1% μερικές φορές, 1,4% συχνά, 0,7% πάντα).

Από την άλλη, τα μέλη του προσωπικού ανέφεραν ότι έχουν βιώσει τέτοια περιστατικά στους διαδρόμους και τις αυλές του πανεπιστημίου (36,6% σπάνια, 17,1% μερικές φορές, 9,8% συχνά), στην καφετέρια (22% σπάνια, 14,6% μερικές φορές, 9,8% συχνά) και στους χώρους εργασίας του προσωπικού (19,5% σπάνια, 12,2% μερικές φορές, 12,2% συχνά, 2,4% πάντα), ενώ λιγότερα άτομα ανέφεραν ότι έχουν βιώσει τέτοια περιστατικά στις αίθουσες διδασκαλίας (12,2% σπάνια, 12,2% μερικές φορές, 4,9% συχνά), στους χώρους συνεδριάσεων του προσωπικού (12,2% σπάνια, 7,3% μερικές φορές, 7,3% συχνά) και κατά τη διάρκεια (διαδικτυακών) ομάδων εργασίας (14,6% σπάνια, 2,4% μερικές φορές, 4,9% συχνά).

6. Εκπαιδευτικές ανάγκες για κάθε ομάδα της ακαδημαϊκής κοινότητας

Οι περισσότεροι-ες φοιτητές-ήτριες που απάντησαν στην έρευνα (55,1%) δήλωσαν ότι δεν έχουν συμμετάσχει ή ότι ίσως δεν έχουν συμμετάσχει σε κάποια επιμόρφωση για ΛΟΑΤΙ+ ζητήματα τα τελευταία πέντε χρόνια· από το σύνολο του πανεπιστημιακού προσωπικού που συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο, το 48,8% ανέφερε ότι δεν έχει ή ίσως δεν έχει συμμετάσχει σε κάποια επιμόρφωση για τα προαναφερθέντα θέματα κατά την τελευταία πενταετία, ενώ το ίδιο ποσοστό ανέφερε ότι έχει ή ίσως έχει συμμετάσχει σε σχετικές επιμορφώσεις.

Όπως αναφέρθηκε από τους/τις φοιτητές-ήτριες που συμμετείχαν σε τέτοιες επιμορφώσεις, αυτές περιλάμβαναν πληροφορίες σχετικά με την ορολογία, τις μορφές διακρίσεων και βίας κατά των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων, την ετεροκανονικότητα, τη διαθεματικότητα (όπως ΛΟΑΤΙ+ και Ρομά, ΛΟΑΤΙ+ άτομα με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο), τον φεμινισμό, τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΙ+, τον κοινωνικό αποκλεισμό, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά φύλου, τη συμπερίληψη, καθώς και σχετικά με την εκπροσώπηση της κοινότητας στα οπτικοακουστικά μέσα, την πρόσβαση των τρανς ατόμων σε ιατρικές υπηρεσίες και την ορατότητα της κοινότητας. Ένας/μία φοιτητής-ήτρια επεκτάθηκε όσον αφορά τη συζήτηση ΛΟΑΤΙ+ ζητημάτων στο μάθημα «Διαφορετικότητα και Ενδυνάμωση - Κοινωνική Εργασία», που εστιάζει σε μελέτες περίπτωσης,

στα ΛΟΑΤΙ+ κινήματα, σε ντοκιμαντέρ για τις διακρίσεις κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων και στην ανάλυση φαινομένων ομοφοβίας, στερεοτύπων, προκαταλήψεων και εσωτερικευμένης καταπίεσης. Άλλα θέματα επιμόρφωσης περιλάμβαναν τα δικαιώματα γονεϊκότητας και αναδοχής παιδιών, επικαιροποιημένα επιστημονικά δεδομένα, παροχή υποστήριξης σε θύματα εγκλημάτων μίσους, την αποπαθολογικοποίηση των ΛΟΑΤΙ+ ταυτοτήτων και τον αντίκτυπο των διακρίσεων και του στιγματισμού. Ένα ερωτηθέν άτομο ανέφερε ότι είχε συμμετάσχει σε εκδηλώσεις που διοργανώθηκαν από το Ίδρυμα Ωνάση και τις εκδηλώσεις του Pride.

Τα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού ανέφεραν ότι είχαν παρακολουθήσει επιμορφώσεις οι οποίες επικεντρώνονταν, μεταξύ άλλων, στην ορολογία, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά φύλου, στα δικαιώματα των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνικό επίπεδο, σε πολιτικές που προωθούν τη συμπερίληψη, στον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό, την ενδυνάμωση των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων, τις στάσεις απέναντι στα ΛΟΑΤΙ+ άτομα και την εκπροσώπηση των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στην Ελλάδα και παγκοσμίως, και τη σεξουαλική και έμφυλη βία. Επιπλέον, ορισμένα ερωτηθέντα άτομα ανέφεραν ότι έχουν παρακολουθήσει επιμορφώσεις σχετικά με τις διακρίσεις που αντιμετωπίζουν τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα, προσωπικές ιστορίες στο πλαίσιο ομάδων υποστήριξης, τη νομική αντιμετώπιση των έμφυλων διακρίσεων και τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου των τρανς ατόμων.

Κάποια από τα συμμετέχοντα άτομα και από τις δύο ομάδες ανέφεραν το μάθημα «Ταυτότητα Φύλου», το οποίο αποτελεί το πρώτο μάθημα για ΛΟΑΤΙ+ ζητήματα στην Ελλάδα, από το Τμήμα Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου. Πολλά συμμετέχοντα άτομα αναφέρθηκαν επίσης στο μάθημα «Φύλο και Σεξουαλικότητα», το οποίο διδάσκεται στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του προαναφερθέντος πανεπιστημίου.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι επιμορφωτικές δραστηριότητες στις οποίες έχουν συμμετάσχει φοιτητές-ήτριες (61,3%) και πανεπιστημιακό προσωπικό (57,9%) έχουν διοργανωθεί στο πλαίσιο του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος.

Η πλειονότητα και των δύο ομάδων (φοιτητές-ήτριες: 85,7%, πανεπιστημιακό προσωπικό: 73,2%) δήλωσε ότι θα ενδιαφερόταν/πιθανόν θα ενδιαφερόταν να συμμετάσχει σε μια εκπαίδευση για την ενσωμάτωση συμπεριληπτικών πρακτικών στην καθημερινή πρακτική. Όσον αφορά τα θέματα μιας τέτοιας επιμόρφωσης, οι φοιτητές-ήτριες φάνηκαν να ενδιαφέρονται περισσότερο για την ορολογία και την παροχή πληροφοριών σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή/και τα χαρακτηριστικά φύλου, την εθνική κατάσταση των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων, τον αντίκτυπο των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή/και χαρακτηριστικών φύλου στην ψυχική υγεία των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων και τις διαφορετικές μορφές που παίρνουν τέτοιες διακρίσεις σε βάρος των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων. Από την άλλη, τα θέματα που θα προτιμούσαν περισσότερο τα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού ήταν οι πληροφορίες και η ορολογία σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα ή/και τα χαρακτηριστικά φύλου, οι τρόποι ενσωμάτωσης συμπεριληπτικών πρακτικών στην καθημερινή ζωή, στρατηγικές διδασκαλίας για μια πιο συμπεριληπτική προσέγγιση και υπάρχουσες καλές πρακτικές. Οι αναλυτικές απαντήσεις των δύο ομάδων παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Θέμα	Φοιτη- τές/-ήτριες	Πανεπιστημιακό προσωπικό	Σύνολο
Νομικό πλαίσιο	68%	60,1%	66,5%
Ορολογία και γενικές πληροφορίες σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή/και τα χαρακτηριστικά φύλου	86,4%	75,6%	84%
Εθνική κατάσταση των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων	72,8%	58,5%	69,7%

Θέμα	Φοιτη- τές/-ήτριες	Πανεπιστημιακό προσωπικό	Σύνολο
Εθνική κατάσταση των διακρίσεων κατά ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στο ακαδημαϊκό περιβάλλον	63,3%	61%	62,8%
Τρόποι ενσωμάτωσης συμπεριληπτικών πρακτικών στο ακαδημαϊκό περιβάλλον	61,9%	78,1%	65,4%
Εκπαιδευτικές στρατηγικές για μία πιο συμπεριληπτική προσέγγιση	56,5%	73,2%	60,1%
Υφιστάμενες καλές πρακτικές	42,9%	82,9%	51,6%
Ψυχολογικές επιδράσεις των διακρίσεων κατά ΛΟΑΤΙ+ ατόμων βάσει σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή/και χαρακτηριστικών φύλου	81%	58,5%	76,1%
Οι διάφορες μορφές διακρίσεων κατά ΛΟΑΤΙ+ ατόμων βάσει σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή/και χαρακτηριστικών φύλου	70,8%	58,5%	68,1%

Εκτός από τα προαναφερθέντα θέματα, ένας/μία φοιτητής-ήτρια που απάντησε στην έρευνα υπογράμμισε την ανάγκη ενδυνάμωσης και ευαισθητοποίησης των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων, ώστε να είναι ανοιχτοί-ές-ά ως προς την/ τις ταυτότητα-ές τους, ασκώντας τα νομικά κατοχυρωμένα δικαιώματά τους. Ένα άλλο άτομο της ίδιας ομάδας πρότεινε την ενσωμάτωση περισσότερων πληροφοριών σχετικά με την ταυτότητα φύλου σε ένα σχετικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, ενώ ένα άλλο ερωτηθέν άτομο επεσήμανε ότι πρέπει να αναφερθεί ότι η ανοχή δεν αρκεί –“Οχι ανοχή, αποδοχή», όπως λέει το σύνθημα”. Ένα άλλο θέμα που προτάθηκε να ενσωματωθεί ήταν οι ψυχολογικοί και εκπαιδευτικοί παράγοντες που «οδηγούν» τους δράστες να εκφράσουν τέτοιες συμπεριφορές. Ένας/μία από τους/τις φοιτητές-ήτριες πρότεινε ότι μια τέτοια εκπαίδευση θα πρέπει να ενσωματώνει μια βιωματική/εμπειρική προσέγγιση, στο πλαίσιο της οποίας τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα θα μπορούν να μιλήσουν για την εμπειρία τους, ενώ προτάθηκε το παιχνίδι ρόλων για τα εκπαιδευόμενα άτομα που δεν είναι ΛΟΑΤΙ+· ένας/μία άλλος/-η φοιτητής-τρια πρότεινε να έχει τη μορφή εργαστηρίου.

Τα μέλη του προσωπικού του πανεπιστημίου τόνισαν την ανάγκη μια τέτοια εκπαίδευση να περιλαμβάνει τρόπους ενσωμάτωσης καλών πρακτικών όσον αφορά στην πρόληψη, καταπολέμηση και αντιμετώπιση ρατσιστικών περιστατικών, ώστε οι καθηγητές-ήτριες να τις ενσωματώνουν στα μαθήματά τους, καθώς και πληροφορίες για το προφίλ των δραστών. Ένα από τα ερωτηθέντα άτομα που ανήκε σε αυτήν την ομάδα-στόχο υποστήριξε ότι οι ομιλητές-ήτριες πρέπει να είναι ΛΟΑΤΙ+ άτομα, προκειμένου να εκφράσουν, μεταξύ άλλων, τις δικές τους εμπειρίες, καθώς και ότι τα θέματα της επιμόρφωσης πρέπει συσχετιστούν με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντας 2030 του ΟΗΕ. Ένα συμμετέχον άτομο πρόσθεσε ότι, στο πλαίσιο της επιμόρφωσης, θα μπορούσε να παραχθεί ένα έγγραφο, που θα κοινοποιηθεί στη Σύνοδο Πρυτάνεων των Ελληνικών Α.Ε.Ι..

ΜΕΡΟΣ Γ: ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η έρευνα πεδίου του έργου UniDiversity σχετικά με την κατάσταση των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στα ακαδημαϊκά περιβάλλοντα – εστιάζοντας κυρίως στις διακρίσεις - συνέβαλε στη μερική κάλυψη του κενού στα σχετικά δεδομένα για το συγκεκριμένο ζήτημα στην Ελλάδα και στην εισαγωγή νέων γνώσεων. Στο παρελθόν, υπήρχαν μόνο ορισμένες ενδείξεις για την ύπαρξη διακρίσεων - ή/και εγκλημάτων μίσους - κατά των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στα ελληνικά Πανεπιστήμια, αλλά σε μικρή έκταση.

Τα ευρήματα της έρευνας επιβεβαιώνουν την ύπαρξη διακρίσεων με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα ή/και τα χαρακτηριστικά φύλου στα πανεπιστήμια, όπως καταδεικνύει η πιο πρόσφατη έρευνα του FRA, *A long way to go for LGBTI equality* (2020) καθώς και το «Eurobarometer on Discrimination 2019: The social acceptance of LGBTI people in the EU» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2019), και τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας.

Όσον αφορά τη συχνότητα των περιστατικών διακρίσεων στο ακαδημαϊκό περιβάλλον, οι φοιτητές-ήτριες φάνηκαν να πιστεύουν ότι οι αρνητικές στάσεις και η λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση, λόγω της συμπεριφοράς των ατόμων με διαφορετικό τρόπο από τον αναμενόμενο βάσει του θεωρούμενου φύλου τους, εκφράζονται λιγότερο συχνά, σε σύγκριση με τα ερωτηθέντα άτομα που δεν προσδιορίζονται ως φοιτητές-ήτριες, πανεπιστημιακό προσωπικό ή μέλη της κοινωνίας των πολιτών. Το ίδιο ισχύει και για τον αποκλεισμό ατόμων από πανεπιστημιακές εκδηλώσεις – οι φοιτητές-ήτριες ανέφεραν ότι τέτοια περιστατικά συμβαίνουν από σπάνια έως μερικές φορές, ενώ τα ερωτηθέντα άτομα που ανήκουν στην ομάδα «Άλλο» θεωρούν ότι είναι πιο συχνά (συμβαίνουν από μερικές φορές έως συχνά). Παρόμοια αποτελέσματα αναδείχθηκαν όσον αφορά τη λεκτική παρενόχληση, ενώ οι σεξουαλικές επιθέσεις θεωρήθηκαν ότι συμβαίνουν λιγότερο συχνά από τους/τις φοιτητές-ήτριες και τα μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού, σε σύγκριση με την ομάδα «Άλλο».

Όπως ανέφεραν τα μέλη του προσωπικού του πανεπιστημίου και οι φοιτητές-ήτριες, οι πιο συχνές συμπεριφορές που έχουν ακούσει ή έχουν γίνει μάρτυρες αφορούν αρνητικά σχόλια, προκαταλήψεις και λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας ή/και των χαρακτηριστικών φύλου ενός ατόμου, τη χρήση ΛΟΑΤΙ+ όρων με προσβλητικό τρόπο και την προσφώνηση τρανς ατόμων σε λάθος γένος. Αναφέρθηκε ότι η βία λαμβάνει χώρα λιγότερο συχνά, με τη λεκτική παρενόχληση να είναι η πιο συχνή μορφή βίας. Η σεξουαλική κακοποίηση αποτελεί τη λιγότερο συχνή μορφή διακρίσεων που έχουν ακούσει ή έχουν γίνει μάρτυρες τα άτομα των δύο αυτών ομάδων. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι το πανεπιστημιακό προσωπικό και οι φοιτητές-ήτριες έχουν τουλάχιστον μια φορά υπάρξει μάρτυρες όλων των περιστατικών/συμπεριφορών διακρίσεων.

Τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών, το προσωπικό του πανεπιστημίου και οι φοιτητές-ήτριες, που έδωσαν περισσότερες πληροφορίες για τα χαρακτηριστικά των διαφορετικών πτυχών των περιστατικών διακρίσεων, ανέφεραν ότι οι φοιτητές-ήτριες είναι οι συχνότεροι δράστες· οι φοιτητές-ήτριες που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο αναγνώρισαν τα μέλη του ερευνητικού και του μόνιμου προσωπικού ως τους δεύτερους πιο συχνούς δράστες. Από την άλλη, τα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού ανέφεραν τα μέλη του ερευνητικού και μόνιμου προσωπικού ως μία από τις ιδιότητες των πιο συχνών δραστών, με τους/τις φοιτητές-ήτριες να ακολουθούν· ωστόσο, αναφορικά με τα περιστατικά που έχουν βιώσει (άκουσαν/υπήρξαν μάρτυρες), οι πιο συχνοί δράστες ήταν φοιτητές-ήτριες. Σύμφωνα με τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών, οι δράστες τέτοιων περιστατικών είναι συνήθως άνδρες, ενώ τα θύματα είναι συνήθως φοιτητές και είναι άνδρες, με τα μη δυαδικά άτομα να ακολουθούν. Οι τρεις ομάδες-στόχου που αναφέρθηκαν παραπάνω θεωρούν ότι οι πιο συνηθισμένοι πανεπιστημιακοί χώροι όπου λαμβάνουν χώρα περιστατικά διακρίσεων είναι οι ανοιχτοί χώροι, όπως οι αυλές, οι διάδρομοι και οι καφετέριες.

Τα μέλη του προσωπικού του πανεπιστημίου ανέφεραν μια πιο θετική εικόνα σε σχέση με την αποδοχή των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στα ακαδημαϊκά περιβάλλοντα, σε σύγκριση με την ομάδα «Άλλο», καθώς και σε σχέση με την ύπαρξη ανοιχτά ΛΟΑΤΙ+ μελών του προσωπικού στα ακαδημαϊκά περιβάλλοντα, σε σύγκριση με όλες τις άλλες ομάδες. Το ίδιο ισχύει και για την πιθανή συζήτηση ΛΟΑΤΙ+ ζητημάτων στις αίθουσες διδασκαλίας του πανεπιστημίου: τα μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού ήταν πιο θετικά, σε σύγκριση με τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών και την ομάδα «Άλλο».

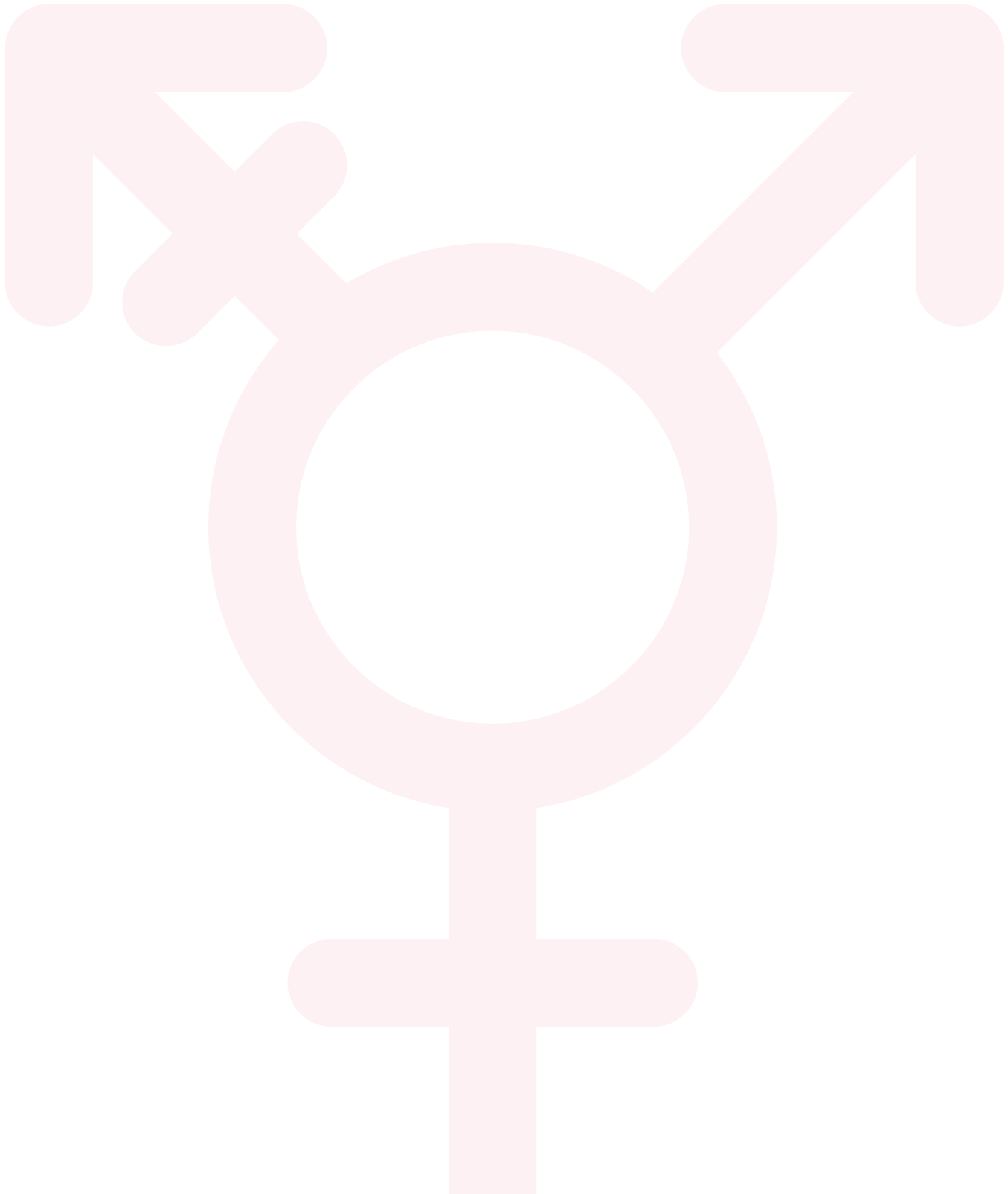
Παρότι οι επαγγελματίες φάνηκαν να είναι περισσότερο θετικοί-ές ως προς την ύπαρξη ανοιχτά ΛΟΑΤΙ+ μελών του προσωπικού στο ακαδημαϊκό τους περιβάλλον, ορισμένοι-ες φοιτητές-ήτριες φάνηκαν επίσης να γνωρίζουν μέλη του προσωπικού που είναι ανοιχτά για την ταυτότητά τους. Όσον αφορά τους/τις ανοιχτά ΛΟΑΤΙ+ φοιτητές/-τριες στο ακαδημαϊκό περιβάλλον, τα συμμετέχοντα άτομα από τις προαναφερθείσες ομάδες ανέφεραν μια πιο θετική εικόνα. Το προσωπικό του πανεπιστημίου ήταν, επίσης, πιο θετικό όσον αφορά τα μαθήματα στα οποία συζητούνται ΛΟΑΤΙ+ ζητήματα. Πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με φοιτητές-ήτριες που έχουν παρακολουθήσει σχετικά μαθήματα, τέτοια θέματα συζητούνται με θετικό ή ουδέτερο τρόπο, σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις. Εκτός αυτού, μέλη του πανεπιστημιακού προσωπικού που έχουν συμμετάσχει σε σχετικά μαθήματα ανέφεραν ότι τα ΛΟΑΤΙ+ θέματα συζητούνται μόνο με θετικό ή ουδέτερο τρόπο.

Ένας μεγάλος αριθμός φοιτητών/-τριών και ακαδημαϊκού προσωπικού ανέφερε ότι δεν έχει/πιθανόν δεν έχει συμμετάσχει σε κάποια επιμόρφωση ή σεμινάριο για ΛΟΑΤΙ+ ζητήματα τα τελευταία πέντε χρόνια, αν και η πλειονότητα δήλωσε ότι θα τους/τις ενδιέφερε/πιθανόν να τους/τις ενδιέφερε να παρακολουθήσουν τέτοιες εκδηλώσεις, επισημαίνοντας την ανάγκη για την παροχή και διάδοση περισσότερων επιμορφωτικών δράσεων σε αυτές τις ομάδες. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα περισσότερα ερωτηθέντα άτομα ανέφεραν ότι έχουν συμμετάσχει σε τέτοια σεμινάρια που διοργανώθηκαν στο πανεπιστήμιό τους, προτείνεται η πραγματοποίηση περισσότερων εκδηλώσεων στο πλαίσιο του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος. Σύμφωνα και με τις δύο ομάδες, τέτοιες εκπαιδευτικές δράσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες για διάφορες πτυχές, όπως η ορολογία, οι ψυχολογικές επιπτώσεις των διακρίσεων κατά των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων με βάση τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό, την ταυτότητα ή/και τα χαρακτηριστικά φύλου, οι διαφορετικές μορφές διακρίσεων και τρόποι ενσωμάτωσης συμπεριληπτικών πρακτικών στην καθημερινή ζωή.

Παρά το γεγονός ότι σε ορισμένα ακαδημαϊκά περιβάλλοντα της Ελλάδας, έχουν αναγνωριστεί πρακτικές και πρωτοβουλίες προώθησης των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων ή/και συζήτησης ΛΟΑΤΙ+ ζητημάτων με θετικό τρόπο –κυρίως με τη μορφή ερευνητικών έργων και προγραμμάτων ευαισθητοποίησης, ενημερωτικών δράσεων και εκπαιδευτικών εργασιών και, σε μικρότερο βαθμό, υπηρεσιών υποστήριξης για ΛΟΑΤΙ+ μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας -, υπάρχουν (μεγάλα) περιθώρια βελτίωσης. Πρώτα απ’ όλα, δεν έχει αναγνωριστεί καμία πρακτική ή πρωτοβουλία που να προωθεί ειδικά τη δημιουργία ενός ασφαλούς και συμπεριληπτικού ακαδημαϊκού περιβάλλοντος για όλα τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα. Δεύτερον, μόλις πρόσφατα ένας πολύ μικρός αριθμός μαθημάτων που εστιάζουν κυρίως ή αποκλειστικά σε ΛΟΑΤΙ+ θέματα έχουν εισαχθεί στα προγράμματα σπουδών των Τμημάτων των Πανεπιστημίων. Και ενώ η ίδρυση μιας Επιτροπής Ισότητας των Φύλων σε κάθε Α.Ε.Ι. αποτελεί – αναμφίβολα – ένα μεγάλο βήμα για την καταπολέμηση του σεξισμού, της ανισότητας των φύλων και της έμφυλης βίας στα Πανεπιστήμια – το σχετικό νομικό πλαίσιο δεν περιλαμβάνει καμία ειδική διάταξη για τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα όσον αφορά τα καθήκοντα και τους στόχους αυτών των Επιτροπών. Αυτή είναι μια μεγάλη ευκαιρία για την πρόληψη και την καταπολέμηση των διακρίσεων για λόγους που αφορούν όλα τα φύλα, κάθε σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και χαρακτηριστικά φύλου, η οποία δεν πρέπει να χαθεί, κάτι που θα συμβεί αν αγνοήσουμε (ή αρνηθούμε) τους υπόγειους - αλλά ισχυρούς - δεσμούς μεταξύ του σεξισμού και της ομοφοβίας/τρανσφοβίας/αμφιφοβίας ή/και προσεγγίσουμε – έμμεσα – την έμφυλη βία και την ανισότητα μέσα από μια ετεροκανονική και δυαδική ως προς το φύλο προοπτική.

Περιορισμοί

- Η έρευνα διαχύθηκε μέσω συγκεκριμένων καναλιών (ιστότοποι του Παντείου και της Colour Youth, ενημερωτικά δελτία, μέσα κοινωνικής δικτύωσης), αυξάνοντας την πιθανότητα η τοποθεσία των ερωτηθέντων ατόμων να περιορίζεται σε συγκεκριμένες περιοχές και, επομένως, να μην είναι αντιπροσωπευτική όλων των ελληνικών πανεπιστημίων.
- Ο αριθμός των συμμετεχόντων ατόμων ανά ομάδα-στόχο δεν ήταν ισοδύναμος, αυξάνοντας την πιθανότητα έλλειψης στατιστικής σημαντικότητας στις περιπτώσεις που χρησιμοποιήθηκαν στατιστικοί έλεγχοι.
- Το δείγμα της έρευνας ήταν τυχαίο, επομένως, δεν μπορούν να γίνουν γενικεύσεις. Ωστόσο, τα ευρήματα της έρευνας παρέχουν μια πρώτη ιδέα για την κατάσταση των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων στα ακαδημαϊκά περιβάλλοντα.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Bring-In (χ.χ.α). Έργο. Ανακτήθηκε από: <https://bring-in.eu/el/>
- Bring-In (χ.χ.β). Εταιρικό σχήμα. Ανακτήθηκε από: <https://bring-in.eu/el/consortium/>
- Colour Youth Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας (2015 Μάιος 20). Ενημερωτική δράση στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Αθήνας. Ανακτήθηκε από: <https://www.colouryouth.gr/2015/05/20/enimerotiki-drasi-sto-tmima-kinonikis-ergasias-tou-ti-athinas/>
- Colour Youth Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας (2015 Νοέμβριος 6). Ενημερωτική δράση στην Ιατρική Σχολή Αθήνας. Ανακτήθηκε από: <https://www.colouryouth.gr/2015/11/06/enimerotiki-drasi-stin-iatriki-scholi-athinas/>
- Colour Youth Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας (2015 Νοέμβριος 25). Ενημερωτική Δράση και Εκπαιδευτικό Εργαστήριο στη Νομική Σχολή Αθηνών. Ανακτήθηκε από: <https://www.colouryouth.gr/2015/11/25/enimerotiki-drasi-ke-ekpedeftiko-ergastirio-sti-nomiki-scholi-athinon/>
- Colour Youth Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας (2020 Ιανουάριος 30). Τρανσφοβικά θέματα εξετάσεων στο Τμήμα Ψυχολογίας ΕΚΠΑ. Ανακτήθηκε από: <https://www.colouryouth.gr/2020/01/30/transfovika-themata-eksetaseon-sto-tmima-psychologias-ekpa/>
- Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (2020). *Ετήσια Έκθεση 2019*. Ανακτήθηκε από: <http://rvrn.org/2020/06/annual-report-2019/>
- Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (2021). *Ετήσια Έκθεση 2020*. Ανακτήθηκε από: <http://rvrn.org/2021/05/annual-report-2020/>
- European Commission (2019 Σεπτέμβριος). “Eurobarometer on Discrimination 2019: The social acceptance of LGBTI people in the EU”. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/2251>
- European Union Agency for Fundamental Rights – FRA (2020). *EU-LGBTI II. A long way to go for LGBTI equality*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Ανακτήθηκε από: <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/eu-lgbti-survey-results>
- HelMSIC Hellenic Medical Students’ International Committee (χ.χ.α). Human Rights & Peace. Ανακτήθηκε από: <https://www.helmsic.gr/scorp/>
- HelMSIC Hellenic Medical Students’ International Committee (χ.χ.β). Sexual and Reproductive Health – HIV/AIDS. Ανακτήθηκε από: <https://www.helmsic.gr/scora/>
- Κορδούτης, Π. [προσωπικός ιστότοπος του Καθηγητή της Κοινωνικής Ψυχολογίας στο Τμήμα Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου] (χ.χ.). Μαθήματα – “Ταυτότητα Φύλου”. Ανακτήθηκε από: http://www.kordoutis.gr/panteion/index.php?option=com_content&view=category&id=58%3A2020-01-08-15-48-55&layout=default&Itemid=80&lang=el
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ’ ΑΡΙΘΜ. 927 ΦΕΚ Α’ 139/28.6.1979 Περί κολασμού πράξεων ή ενεργειών αποσκοπούσων εις φυλετικές διακρίσεις. Ανακτήθηκε από: https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/307515
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ’ ΑΡΙΘΜ. 4009 ΦΕΚ Α’ 195/6.9.2011 Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ανακτήθηκε από: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/120922/nomos-4009-2011>
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ’ ΑΡΙΘΜ. 4285 ΦΕΚ Α’ 191/10.9.2014 Τροποποίηση του ν. 927/1979 (Α 139) και προσαρμογή του στην απόφαση - πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ της 28ης Νοεμβρίου 2008, για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου (L 328) και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/98386/nomos-4285-2014>

- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4356 ΦΕΚ Α' 181/24.12.2015 Σύμφωνα συμβίωσης, άσκηση δικαιωμάτων, ποινικές και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από:
<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/140974/nomos-4356-2015>
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4443 ΦΕΚ Α' 232/9.12.2016 I) Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής, της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία και της Οδηγίας 2014/54/ ΕΕ περί μέτρων που διευκολύνουν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, II) λήψη αναγκαίων μέτρων συμμόρφωσης με τα άρθρα 22, 23, 30, 31 παρ. 1, 32 και 34 του Κανονισμού 596/2014 για την κατάχρηση της αγοράς και την κατάργηση της Οδηγίας 2003/6/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και των Οδηγιών της Επιτροπής 2003/124/ΕΚ, 2003/125 ΕΚ και 2004/72/ΕΚ και ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/57/ΕΕ περί ποινικών κυρώσεων για την κατάχρηση αγοράς και της εκτελεστικής Οδηγίας 2015/2392, III) ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/62 σχετικά με την προστασία του ευρώ και άλλων νομισμάτων από την παραχάραξη και την κιβδηλεία μέσω του ποινικού δικαίου και για την αντικατάσταση της απόφασης πλαισίου 2000/383/ΔΕΥ του Συμβουλίου και IV) Σύσταση Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από:
https://www.synigoros.gr/resources/N4443_2016.pdf
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4485 ΦΕΚ Α' 114/04.08.2017 Οργάνωση και λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από:
<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/274328/nomos-4485-2017>
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4491 ΦΕΚ Α' 152/13.10.2017 Νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου Εθνικός Μηχανισμός Εκπόνησης, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Σχεδίων Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από:
<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/304143>
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4589 ΦΕΚ Α' 13/29.01.2019 Συνέργειες Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με τα Τ.Ε.Ι. Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας, Παλλημνιακό Ταμείο και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από:
<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/488386/nomos-4589-2019>
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4619 Τεύχος Α' 95/11.06.2019 Κύρωση του Ποινικού Κώδικα. Ανακτήθηκε από:
<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/529099>
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4777 ΦΕΚ Α 25/17.2.2021 Εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας, αναβάθμιση του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από:
<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/670464/nomos-4777-2021>
- Orlando LGBT+ Ψυχική υγεία χωρίς στίγμα (2019 Μάρτιος 6). ΕΝΑΡΞΗ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ “ΕΜΦΥΛΕΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ” ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ. Ανακτήθηκε από:
<https://orlandolgbt.gr/emfyles-tautotites-kai-seksoualikos-prosanatolismos/>
- Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής – Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας (χ.χ.α). ΕΜΦΥΛΕΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ. Ανακτήθηκε από:
<https://sw.uniwa.gr/course/emfyles-taytotites-kai-sexoyalikos-prosanatolismos/>
- Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής Υποστήριξη Παρεμβάσεων Κοινωνικής Μέριμνας Φοιτητών (χ.χ.α). Ανακτήθηκε από: <https://prosvasi.uniwa.gr/>
- Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής Υποστήριξη Παρεμβάσεων Κοινωνικής Μέριμνας Φοιτητών (χ.χ.β). Περιεχόμενο Πράξης. Ανακτήθηκε από:
<https://prosvasi.uniwa.gr/domi-praxis/>

- Πάντειο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Ψυχολογίας (χ.χ.). ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΚΑΔ.ΕΤΟΥΣ 2019-2020. Ανακτήθηκε από:
<https://drive.google.com/file/d/11pSscHn8EsUaeGdjGzb4-iBXImRJoawx/view>
- Παπαθανασίου, Ν. & Χρηστίδη, Ε. Ο. (2019). Ταυτότητα Φύλου: Σημειώσεις για το μάθημα. Ανακτήθηκε από:
<http://www.kordoutis.gr/panteion/images/pdf/sexualid/Notesgenderid.pdf>
- Proud Press (2015 Απρίλιος 1). Ενημερωτική δράση της ColourYouth στον πεζόδρομο του Παντείου Πανεπιστημίου!. Ανακτήθηκε από:
<http://proudpress.blogspot.com/2015/04/colour-youth.html>
- ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 160 ΦΕΚ Α' 220/03.11.2008 Πρότυπος Γενικός Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας των Α.Ε.Ι. Ανακτήθηκε από:
<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/395001/p.d.-160-2008>
- Συνήγορος του Πολίτη (χ.χ.α). Ίση μεταχείριση. Ανακτήθηκε από:
<https://www.synigoros.gr/?i=equality.el>
- Συνήγορος του Πολίτη (χ.χ.β). Πως μπορούμε να σας βοηθήσουμε - Αρμοδιότητες. Ανακτήθηκε από:
<https://www.synigoros.gr/?i=stp.el.responsibilities>
- Συνήγορος του Πολίτη (2020). *Ίση Μεταχείριση - Ειδική Έκθεση 2019*. Ανακτήθηκε από:
https://www.synigoros.gr/resources/docs/ee_im_2019_el.pdf
- Συνήγορος του Πολίτη (2021). *Ίση Μεταχείριση - Ειδική Έκθεση 2020*. Ανακτήθηκε από:
<https://www.synigoros.gr/resources/docs/120721-ekthesh-ish-metaxeirhsh-2020.pdf>
- TEDx Panteion University (χ.χ.). About us. Ανακτήθηκε από:
<https://tedxpanteionuniversity.com/#aboutus>
- TEDx Talks (2019 Νοέμβριος 7). LGBTQI+ issues through mental health | Filippos Paganis | TEDx Panteion University. Ανακτήθηκε από: <https://www.youtube.com/watch?v=p0PtRqAol2Q>
- Transcare (χ.χ.). ΣΧΕΤΙΚΑ. Transcare: Βελτίωση της πρόσβασης των τρανς ατόμων στις υπηρεσίες υγείας. Ανακτήθηκε από: <https://transcare-project.eu/aboutus/>
- *Ψυχο – γραφήματα* ηλεκτρονικό περιοδικό (2017 Μάιος 1). Σηγήγορία και Ενδυνάμωση σε ΛΟΑΤΙ+ άτομα. Ανακτήθηκε από:
<https://www.psychografimata.com/%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%85%CE%BD%CE%AC%CE%BC%CF%89%CF%83%CE%B7-%CF%83%CE%B5-%CE%BB%CE%BF%CE%B1%CF%84%CE%BA%CE%B9-%CE%AC%CF%84/>

university

www.university-project.eu

Το έργο χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Δικαιωμάτων, Ισότητας και Ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υλοποιείται στην Ελλάδα από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών και την Colour Youth Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας, στη Λιθουανία από το Πανεπιστήμιο Vytautas Magnus και την οργάνωση Diversity Development Group και στην Ιταλία, από το Πανεπιστήμιο της Μπρέσια και την οργάνωση Advocatura per i Diritti LGBTI. Το έργο συντονίζεται από το Πάντειο Πανεπιστήμιο.

